

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.02 – МКР.1949 «С» 2023.10.26. 002 ПЗ

БЕКЕША АРТЕМА АНДРІЙОВИЧА

2024 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

УДК 658.8:336.764:339.19

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри організації
підприємництва та біржової
діяльності

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)
" ____ " _____ 2024 року

_____ **Микола ІЛЬЧУК**
(підпис)
" ____ " _____ 2024 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

**«СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ БІРЖОВИХ
СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ»**

Спеціальність 076 – Підприємництво та торгівля
(код і назва)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-
професійної програми**

к.е.н., доцент

_____
(підпис)

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

**Керівник
магістерської
кваліфікаційної роботи**

к.е.н., доцент

_____
(підпис)

Анастасія КИРИЧЕНКО

(ПІБ керівника)

Виконав

_____
(підпис)

Артем БЕКЕШ

(ПІБ студента)

Київ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
організації підприємництва та біржової діяльності
д.е.н., проф. _____ Микола ІЛЬЧУК
“ ____ ” _____ 2023 р..

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Бекеша Артема Андрійовича

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 076 - «Підприємництво та торгівля»

(код і назва)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(назва)

Орієнтація освітньої програма освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи **«Стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій»** затверджена наказом ректора НУБіП України від 26 жовтня 2023 р. №1949«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____

2024.12.04

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи – дані підприємницьких структур фінансового сектору економіки, дані науково-дослідних установ, органів державної влади, міністерств і відомств, інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях, дані мережі Internet, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативні та законодавчі акти.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи, поняття та класифікації біржових спекулятивних операцій на біржових ринках.
2. Сучасні тенденції розвитку стратегій та тактик біржових спекулятивних операцій, аналіз ефективності різних стратегій торгівлі на біржових ринках.
3. Перспективи розвитку стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій на біржових ринках.

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки

Дата видачі завдання 26 жовтня 2023 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

_____
(підпис)

Анастасія КИРИЧЕНКО

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

_____
(підпис)

Артем БЕКЕШ

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота на тему «Стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій» містить 109 сторінок, 17 таблиць, 7 рисунків. Список джерел нараховує 52 найменування.

Об'єкт дослідження – стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та організаційно-економічні підходи до побудови стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

В першому розділі магістерської кваліфікаційної роботи розкрито теоретичні основи стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій, а саме: розкрито сутність понять біржових спекулятивних операцій, поняття стратегій і тактик та різниця між ними, історичні аспекти розвитку біржових спекулятивних операцій у світі.

В другому розділі було проаналізовано динаміку світової біржової торгівлі, проаналізовано та дано оцінку класичних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій, проведено аналіз інноваційних методів та технологій у біржових спекулятивних операцій.

Третій розділ містить визначення факторів успішності стратегій і тактик спекуляцій, також даний розділ містить напрямки розвитку стратегій та адаптації до змін у ринкових умовах, а шляхи підвищення ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

Ключові слова: стратегія, тактика, біржа, спекулятивні операції, спекулянт, трейдер, торгова стратегія, паттерн, інвестиції, ринок.

ЗМІСТ

Вступ	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИКИ БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ	10
1.1 Сутність понять біржових спекулятивних операцій та інвестицій	10
1.2 Поняття стратегій і тактик та різниця між ними	26
1.3 Історичні аспекти розвитку біржових спекулятивних операцій у світі	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ	37
2.1 Динаміка світової біржової торгівлі	37
2.2 Оцінка класичних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій	45
2.3 Аналіз інноваційних методів та технологій у біржових спекулятивних операцій	76
РОЗДІЛ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ	82
3.1 Визначення факторів успішності стратегії і тактики спекуляцій	82
3.2 Розвиток стратегій та адаптація до змін у ринкових умовах	88
3.3 Підвищення ефективності стратегій і тактик спекулятивних операцій	92
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104

ВСТУП

Біржові спекуляції – це вид економічної діяльності, який полягає в придбанні або продажу цінних паперів з метою отримання прибутку на основі зміни їх ринкової вартості. Спекуляції є одним з основних механізмів функціонування біржового ринку, і вони відіграють важливу роль в економіці. Біржові операції завжди викликали зацікавленість та відображали в собі складний та динамічний світ фінансових взаємодій. Сучасний фінансовий ринок, насичений різноманітними інструментами та можливостями, пропонує інвесторам широкі перспективи здійснення біржових спекулятивних операцій. Ці стратегії та тактики, що лежать в основі біржових операцій, є не лише результатом досліджень фінансових аналітиків, а й результатом поєднання різноманітних факторів, таких як психологічні аспекти учасників ринку, макроекономічні тенденції, технічний аналіз, та багато іншого.

Актуальність даної кваліфікаційної роботи полягає у необхідності вивчення стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій для ефективного управління інвестиційною діяльністю. Розуміння основних понять та різновидів інвестицій є ключовим для розробки і реалізації успішних стратегій інвестування та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вивчення цих питань допомагає підприємствам або фінансовим інститутам чи кваліфікаційним інвесторам та трейдерам розробляти стратегії інвестування, приймати обґрунтовані рішення з планування, аналізу та контролю їхньої інвестиційної діяльності. Це дозволяє забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів, з метою отримання прибутку досягати стійкого розвитку У сучасних умовах актуальність кваліфікаційної роботи з цієї теми ще більш зростає. Це пов'язано з тим, що фінансові ринки стають все більш складними та динамічними. Це вимагає від учасників ринку більш глибокого знання та застосування сучасних стратегій і тактик спекулятивних операцій, для того щоб

мати конкурентну перевагу над іншими учасниками ринку. Крім того, змінюються умови на фінансових ринках, виникає потреба у пошуку нових рішень та стратегій управління інвестиційною діяльністю, а також у вдосконаленні вже існуючих методів. Тому, дослідження стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій є актуальним може бути практично значущим для таких категорій осіб: учасники фінансових ринків, які бажають отримувати прибуток від спекулятивних операцій, підприємства, які бажають використовувати спекулятивні операції для хеджування ризиків або впливу на ринок, фінансові аналітики, які займаються дослідженням фінансових ринків. На основі визначених та проаналізованих факторів буде запропоновано та обґрунтовано доцільність використання різних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій. Оцінка показників ефективності запропонованих стратегій і тактик дасть змогу вдало використовувати різні операції на біржових ринках з метою отримання прибутку. Вивчення та аналізом даної проблематики займалися такі вчені як, Поважний О.С. [8], Орлова Н.С. [8], Свечкіна А.Л.[8], достатньо уваги біржовому ринку приділяти і дослідники, зокрема, Р. Дудяк [9], А.В Майстер [10], О.Л. Пластун[11] О.М. Сохацька [14], М. О. Солодкий [15].

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо визначення ефективних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено такі завдання:

- дослідити теоретичні засади поняття біржових спекулятивних операцій та інвестицій;
- розглянути поняття стратегії і тактики та визначити різницю між ними;
- визначити історичні аспекти розвитку біржових спекулятивних операцій;
- проаналізувати динаміку розвитку світових біржових спекулятивних операцій;
- проаналізувати класичні стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій;
- проаналізувати інноваційні методи та технології біржових спекулятивних операцій;

- визначити фактори успішності стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій;
- запропонувати розвиток персональних стратегій та адаптація до змін у ринкових умовах;
- запропонувати методи підвищення ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

Об'єктом дослідження є стратегії і тактики біржових спекулятивних операцій.

Предметом – теоретичні, методологічні та організаційно-економічні підходи до побудови стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

У даній кваліфікаційній роботі було використано наступні методи дослідження: теоретичного узагальнення та критичного аналізу (в першому та другому розділі на етапі дослідження теоретичних основ планування стратегій і тактик біржових, спекулятивних операцій), методи економіко-статистичного, економічного, стратегічного аналізу, графічні методи, а також методи синтезу. Дослідження зосереджено на аналізі проблем створення та використання біржових спекулятивних операцій, визначенні основних чинників їх ефективності та доцільності, та розробці заходів щодо здійснення спекулятивних операцій з метою отримання прибутку. Також дослідження містить теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства загалом. Також визначаються основні причини виникнення проблем та загроз інвестиціям. Методи дослідження, що були використані у роботі – спеціальні методи пізнання та загальнонаукові. Серед них можна виділити наступні: аналіз, синтез, дедукція, індукція, систематизація та узагальнення науково-методичної літератури, збірників, наукових праць, посібників для дослідження теоретичних основ стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій; метод коефіцієнтного аналізу, збір фактів, спостереження, діагностування та порівняння, дали змогу оцінити рівень ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій; описовий метод, групування, абстрактний аналіз, узагальнення та формалізація стали основою виявлення перспективних напрямків розвитку ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

Практична значущість одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доцільності та ефективності використання певних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій з метою отримання прибутку для підприємства, кваліфікованих інвесторів, трейдерів та учасників фінансових ринків.

Інформаційну основу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії, монографії, законодавча база, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, періодичні видання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на студентській науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах глобальних викликів» (м. Київ, Національний університету біоресурсів і природокористування України, 9-10 листопада 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів “Економічні дні – 2024” (м. Київ, Національний університету біоресурсів і природокористування України, 10 квітня 2024 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 праці за результатами проведених конференцій [19, с.241-243, 21, с.171-172].

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків після кожного з них, загального висновку, списку використаних джерел, який складається з 52 позицій, в роботі представлено 17 рисунків та 7 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Сутність понять біржових спекулятивних операцій та інвестицій

Економічна активність підприємств значною мірою залежить від обсягів та форм інвестицій, характеру проходження інвестиційних процесів, стану інвестиційних ринків та обсягів їх інвестиційної діяльності. Усі ці поняття можна об'єднати в категорію «інвестиції».

Інвестиції – це вкладення грошових коштів в різні проєкти, які мають на меті отримання прибутку в майбутньому. Це можуть бути вкладення в розвиток підприємства, купівля акцій на фондовій біржі, облігацій, інших ринкових інструментів нерухомості, розробка нових продуктів і технологій, та інші інвестиційні проєкти [1].

Інвестиційна діяльність завжди знаходилася в центрі уваги економістів з точки зору ефективного функціонування економіки, адже інвестиції є визначальним механізмом для розвитку країни, а інвестиційна діяльність впливає на ефективність функціонування господарської діяльності, економічні та соціальні перетворення, розвиток суспільства в цілому. Іншою особливістю інвестиційної діяльності є те, що вона відіграє важливу роль у розвитку виробництва на макро- та мікроекономічному рівнях . Завдяки інвестиціям на рівні підприємства відбувається його технічне переоснащення, удосконалюється продукція, здійснюється науково-дослідницька робота; на загальнодержавному рівні: поліпшується її інвестиційний клімат, підвищуються показники конкурентоспроможності економіки, спостерігається ріст національного прибутку , що обумовлює розширення виробництва тощо [2].

Відповідно, однією з головних передумов ефективного розвитку економіки кожної країни є її висока активність на інвестиційних ринках, що досягається

шляхом росту обсягів залучених капіталів і найбільш доцільного їх використання в різних сферах. Жодна країна світу не може досягти бажаного рівня прогресу національного виробництва лише за допомогою власних ресурсів, тому інвестиції у новітні наукові розробки формують техніко-виробничий потенціал конкретної галузі і країни в цілому, зумовлюючи певні лідерські позиції держави на світових ринках [3].

Особливу увагу варто звернути на правильність наукової інтерпретації терміну «інвестування» та його практичного значення. Поняття «інвестиція» походить від лат. «investio» або від англійського «investments», що означає «одягати, прикривати, вкладати» або «капітальні вкладення» відповідно. Сьогодні інвестиції – це вкладання капіталу (грошей, цінностей, інтелектуальної власності) з метою отримання прибутку в майбутньому. Збільшення цінності активів відіграє роль компенсації за можливі ризики втрати залучених ресурсів від інфляції, несприятливої ситуації на ринку та інших загроз [4].

Економічне визначення інвестицій – видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [5].

На жаль, серед вітчизняних науковців нема єдиної сформованої думки щодо сутності «інвестиційної діяльності», адже існує кілька передумов такому явищу. Напевно, основною причиною є факт, що довгий час Україна була частиною СРСР, де існувала планова економічна система, що заперечувала прояви існування будь-яких форм ринкових фінансово-кредитних інструментів, зокрема й інвестицій. Саме тому в економічній літературі автори трактують термін по-різному, однак, відповідно до статті Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями прийнято вважати «усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що спрямовані до об'єктів підприємницької та будь-якої іншої діяльності». Також зазначається, що в результаті таких фінансових операцій створюється вартість (прибуток) або мають місце певні позитивні соціальні зміни». Для прикладу, такими капіталами можуть бути: рухоме та

нерухоме майно (будівлі, земельні ділянки, виробничо-технічне устаткування тощо), кошти, цільові банківські вклади, цінні папери та акції, інформаційні ресурси і технології, що необхідні в процесі виробництва; інвестиції в «людський капітал»(наукові дослідження та підготовка висококваліфікованих кадрів) [4].

Інвестор, який робить інвестиції, очікує заробити на цьому прибуток в майбутньому. Прибуток може бути отриманий від дивідендів, відсотків за вклад, приросту вартості акцій або нерухомості, продажу інвестицій тощо. Інвестиції є важливим фактором економічного розвитку, оскільки вони дозволяють здійснювати інноваційні проєкти, розвивати виробництво, збільшувати обсяги виробництва та підвищувати прибутковість підприємства. Також інвестиції є важливим джерелом формування капіталу для різних галузей економіки, що дозволяє стимулювати їх розвиток та підвищувати економічний рівень країни в цілому.

Виділяють різні види інвестицій, залежно від об'єкту вкладення коштів та способу здійснення інвестування. Основні види інвестицій наведено нижче в таблиці 1.1 [6].

Таблиця 1.1

Основні різновиди інвестицій та їх поняття за цільовим призначенням

Різновид інвестицій	Опис
Прямі інвестиції	Вкладення грошових коштів в придбання нових активів, які допоможуть підприємству збільшити обсяги виробництва та заробітку. Це можуть бути інвестиції в будівництво нових заводів, придбання обладнання, розробку нових технологій та продуктів.
Портфельні інвестиції	Вкладення коштів в різноманітні інвестиційні інструменти, такі як акції, облігації, інвестиційні фонди, депозити та інші.
Інвестиції в нерухомість	Вкладення грошей в придбання нерухомості, такої як будинки, офісні приміщення, склади, магазини та інші об'єкти.
Інвестиції в інноваційні проєкти	Вкладення коштів в розробку нових продуктів, технологій та ідей, які ще не мають відповідного ринку.
Інвестиції в іноземні активи	Вкладення коштів в активи, які знаходяться за межами країни, наприклад, інвестування в акції іноземних компаній або придбання нерухомості за кордоном.

Джерело: побудовано автором на основі [6]

Як видно із таблиці 1.1 за характером участі в інвестуванні: прямі – інвестування, що передбачає безпосередню участь інвестора у виборі об'єкта інвестування, а також у оволодінні пакетом акцій не менше 10% акціонерного капіталу; непрямі (портфельні) – інвестування через інвестиційних або фінансових посередників.

За формами власності: приватні інвестиції – здійснюють фізичні та юридичні особи з приватним капіталом; державні інвестиції – здійснюють державні та місцеві органи влади, державні підприємства та таке інше; іноземні інвестиції – здійснюють фізичні та юридичні особи іноземних держав; спільні інвестиції – здійснюють суб'єкти національної економіки та іноземних держав [3].

За регіональною ознакою: внутрішні інвестиції – вкладення коштів в об'єкти всередині держави; зовнішні інвестиції – придбання різних фінансових інструментів інших держав, акцій іноземних компаній, державних облігацій [3].

За строками інвестування інвестиції поділяють на довгострокові, середньострокові та короткострокові. Довгострокові інвестиції призначені для здійснення віддалених перспективних проєктів, середньострокові – для реалізації проєктів, що можуть бути завершені протягом кількох років, короткострокові – для здійснення проєктів з невеликим терміном реалізації [7].

За формами власності на інвестиційний об'єкт інвестиції можуть бути: акціонерними, облігаційними, фінансовими тощо. Акціонерні інвестиції передбачають придбання акцій підприємства, що дає право на участь у прибутку та прийнятті рішень щодо діяльності підприємства. Облігаційні інвестиції полягають у придбанні облігацій, які передбачають отримання відсотків від інвестованої суми та право на повернення інвестицій в певні строки [7]. Фінансові інвестиції зазвичай передбачають вкладання грошей в різні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, валюту, деривативи тощо. Інвестиції можна класифікувати за рівнем ризику, який вони мають. Ризик інвестицій полягає у можливості збитків, які можуть виникнути в результаті невдалого інвестування грошей. Залежно від рівня ризику, інвестиції можуть бути із високим ступенем ризику або інвестиції із низьким ступенем ризиком. За об'єктами вкладень

інвестицій поділяються на: фінансові інвестиції, реальні інвестиції, інтелектуальні інвестиції та інноваційні інвестиції. Фінансові інвестиції – це вид інвестицій, при якому гроші вкладаються в різні фінансові інструменти з метою отримання прибутку. Це можуть бути акції, облігації, депозити, фонди спільного інвестування тощо. Реальні інвестиції означають вкладення коштів у фізичні активи, такі як нерухомість, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні речі. Інтелектуальні інвестиції передбачають вкладання ресурсів у нематеріальні активи, такі як патенти, авторські права, товарні знаки, ноу-хау, бренди та інші форми інтелектуальної власності. Метою цих інвестицій є стимулювання розробки нових інноваційних продуктів, технологій або вдосконалення наявних. Інноваційні інвестиції – це вкладення ресурсів з метою сприяння інноваційним проектам та розвитку нових технологій. Ці інвестиції охоплюють фінансування наукових досліджень і розробок, впровадження нових продуктів на ринок, створення стартапів та підтримку підприємств з високим потенціалом зростання. Головна мета інноваційних інвестицій полягає в стимулюванні творчості, впровадженні новаторських ідей та створенні конкурентних переваг. Інвестування фінансові ринки полягає в розміщенні капіталу у різні фінансові активи за допомогою спеціально організованих структурованих площадок, місць, де можна придбати різні фінансові активи – біржі. Посередником між біржою та клієнтом виступає брокерська компанія, що дає доступ інвесторам до біржі та ринків капіталу. Всі біржі та брокери регулюються відповідними законами всередині кожної країни. На біржах торгівля відбувається акціями, облігаціями, валютами, товарними продуктами, наприклад, золото, сировина, кольорові метали, срібло, зерно, какао та багато інших. Також на біржі розповсюджені деривативні контракти, що є похідними інструментами від фізичних, наприклад, ф'ючерси, опціони, свопи та інші. Всі ці інструменти клієнти мають право інвестувати свої кошти через відповідних брокерів, які співпрацюють та надають доступ до біржі. Загальна схема класифікації видів інвестиції наведена на рисунку 1.1

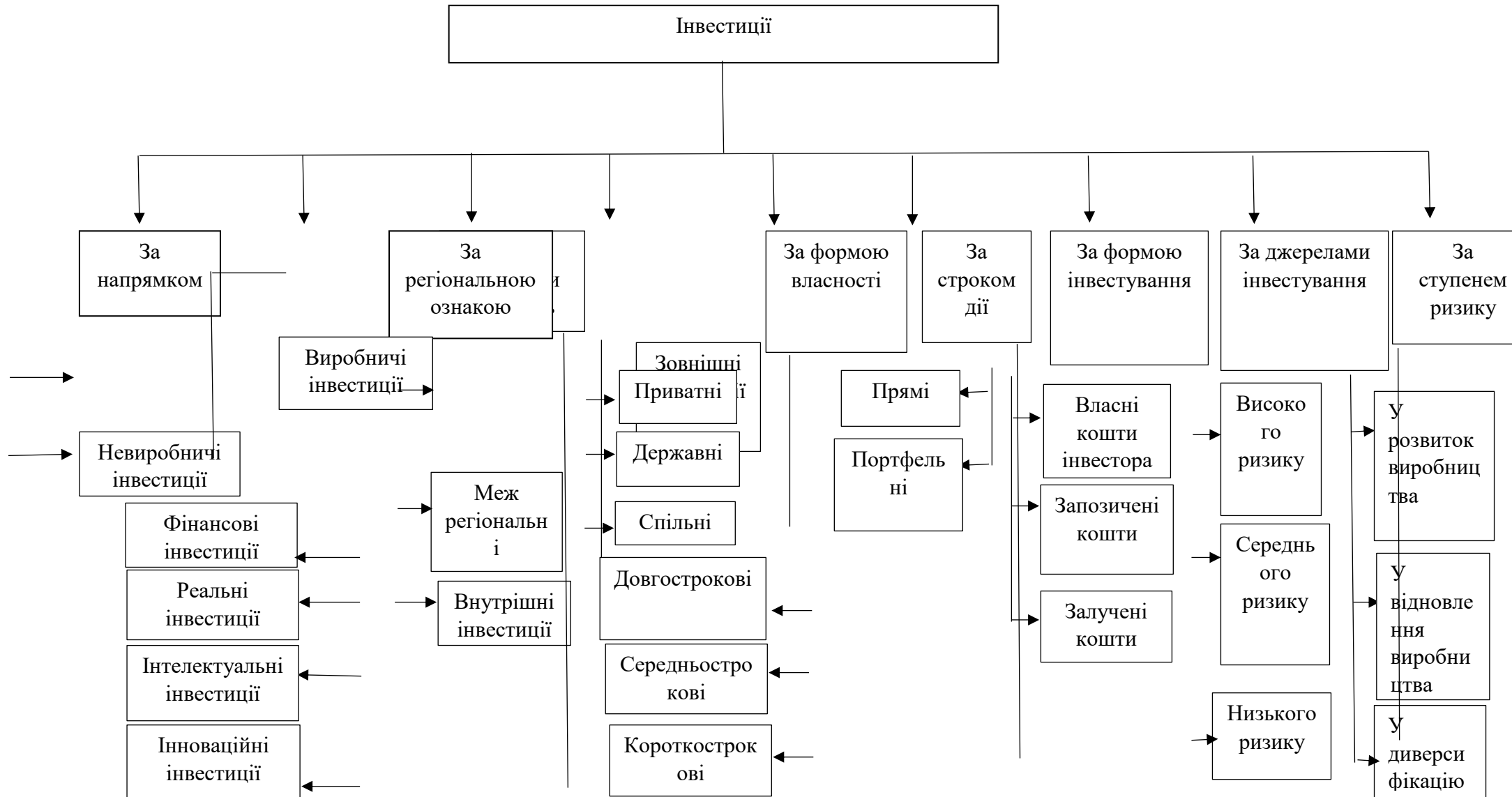

Рис 1.1. Види інвестицій [7]

Одним із важливих напрямків та видів інвестиційної діяльності є інвестування коштів у фінансові ринки, зокрема, форекс, валютний ринок, фондовий ринок, товарний біржовий ринок. Фондові ринки, без сумніву, є невід'ємною і незамінною частиною економіки країни. Але вплив фондових ринків на економіку країни може відрізнятися від того, як фондові ринки інших країн впливають на їхні економіки. Це відбувається тому, що вплив фондових ринків на економіку залежить від різних факторів, таких як організація фондових бірж, їх взаємозв'язок з іншими компонентами фінансової системи, система управління в країні тощо. система управління в країні тощо. Всі ці фактори є відмінними для кожної країни.

Дослідженнями біржової діяльності займалися такі закордонні вчені, як Р. Тьюлз [8], Е. Бредлі[8], Т. Тьюлз[8] та інші. Достатньо уваги біржовому ринку приділяти і вітчизняні дослідники, а також дослідники з країн СНД, зокрема Р. Дудяк [9], А.В Майстер [10], О.Л. Пластун[11] та багато інших. Тим не менше слід зауважити, що багато питань подальшого розвитку біржової діяльності залишаються не вирішеними. Зокрема це питання нівелювання впливу зовнішніх політичних та економічних негативних факторів на розвиток бірж та проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання біржового ринку [12].

Низка вітчизняних та зарубіжних вчених займаються дослідженням та аналізом сучасного стану світового біржового ринку та біржового ринку в Україні, його наявну проблематику розвитку, результати таких досліджень представлені в роботах: Т. А. Саприкіної [13]; О.М. Сохацька [14], М. О. Солодкого [15] Т. Г Щепіна [16] та інших.

В цілому, фондова біржа являє собою організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами, що можуть вільно продаватися і купуватися. Саме фондова біржа зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та виконує інші функції, пов'язані з обігом цінних паперів

[16].

Біржова торгівля є невід’ємною частиною оптової торгівлі. Витоки біржової торгівлі починалися з простого місцевого ринку (базару). У країнах із розвинутою ринковою економікою базари, як спосіб реалізації продукції, з часом повністю зникли. Їх замінили товарні біржі. Товарна біржа – це організований та постійно діючий ринок, на якому продаються масові, стандартизовані та взаємозамінні товари, а також товарні деривативи. Ринки капіталу є складною та багатогранною структурою, що охоплює різні сегменти фінансового ринку, включаючи фондовий ринок, ринок деривативних фінансових інструментів та грошовий ринок. Нижче наведена таблиця 1.2, яка систематизує ключові поняття та їх характеристики, що стосуються ринків капіталу.

Таблиця 1.2

Основні поняття та їх характеристики в структурі ринків капіталу

Поняття	Характеристика
Ринки капіталу	Складаються з фондового ринку, ринку деривативних фінансових інструментів та грошового ринку.
Фондовий ринок	Ринок цінних паперів, що включає учасників і правовідносини щодо емісії, обігу, виконання зобов’язань, викупу та обліку цінних паперів.
Ринок деривативних фінансових інструментів	Включає учасників та правовідносини, що виникають під час емісії деривативних цінних паперів, укладення деривативних контрактів, виконання правочинів та договорів про заміну сторін деривативних контрактів.
Грошовий ринок	Ринок, що охоплює учасників та правовідносини, які виникають під час правочинів щодо інструментів грошового ринку та валютних цінностей.
Учасники ринків капіталу	Включають учасників фондового ринку, ринку деривативних фінансових інструментів та грошового ринку.
Учасники фондового ринку	Це емітенти, інвестори у фінансові інструменти, професійні учасники ринків капіталу, саморегулювні організації, депозитарії-кореспонденти та інші особи, пов’язані з діяльністю на ринку капіталу.
Учасники ринку деривативних фінансових інструментів	Це емітенти деривативних цінних паперів, інвестори, професійні учасники ринків капіталу, юридичні особи, що здійснюють діяльність на ринку деривативів, та інші об’єднання професійних учасників ринку.
Учасники грошового ринку	Емітенти інструментів грошового ринку, інвестори у фінансові інструменти, професійні учасники ринків капіталу, які здійснюють діяльність на грошовому ринку.

Продовження таблиці 1.2

Емітент	Юридична особа, держава, місцева громада або міжнародна організація, які розміщують емісійні цінні папери від свого імені та беруть на себе зобов'язання перед власниками цінних паперів.
Інвестори у фінансові інструменти	Фізичні та юридичні особи, які набули права власності на фінансові інструменти з метою отримання доходу або збереження вартості активів.
Інституційні інвестори	Інвестори, які є інститутами спільного інвестування, інвестиційними фондами, недержавними пенсійними фондами, страховиками та іншими фінансовими установами, що діють в інтересах третіх осіб.
Кваліфіковані інвестори	Інвестори, які володіють достатніми знаннями, досвідом та навичками для прийняття самостійних інвестиційних рішень та оцінки ризиків на ринках капіталу.
Саморегулювальна організація професійних учасників ринків капіталу	Об'єднання професійних учасників ринків капіталу, яке відповідає вимогам Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
Професійні учасники ринків капіталу	Юридичні особи, що здійснюють професійну діяльність на ринках капіталу у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю.
Організовані ринки капіталу	Регульовані ринки (фондові, деривативних контрактів, грошові), БТМ (фондові, деривативних контрактів) та ОТМ (облігацій та деривативних контрактів).

Джерело : побудовано автором на основі [17]

Таблиця 1.2 надає структурований огляд ринків капіталу, допомагаючи зрозуміти їх основні складові та взаємодії між учасниками. Вона розділяє ринки на фондовий, деривативний і грошовий, показуючи, як кожен з них функціонує. Такий поділ важливий для усвідомлення специфіки різних фінансових інструментів, операцій та правовідносин у межах ринків капіталу. Кожен товарний ринок являє собою складну та динамічну систему, яка постійно зазнає коливань через велику кількість учасників. Саме завдяки численності учасників на біржовому ринку він досягає високої ефективності, що дозволяє швидко і за оптимальними цінами доставляти товари від виробника до кінцевого споживача. Це забезпечує ефективний перерозподіл ресурсів, мінімізує витрати і підвищує конкурентоспроможність ринку,

сприяючи стабільності та розвитку економіки. Учасники біржової торгівлі можуть проводити між собою будь-які операції з приводу купівлі-продажу біржового активу. Торгівля, що здійснюється на біржі, або біржова торгівля, на відміну від будь-яких інших видів торгівлі торгової діяльності має такі основні риси [18]:

- приуроченість до певного місця і часу, тобто біржова торгівля проводиться тільки спеціально відведеному для цього процесу місці і тільки в установлені години роботи біржі;

- підпорядкованість установленим правилам біржової торгівлі: кожна біржа виробляє свої правила торгівлі, і всі учасники торгівлі повинні дотримуватися цих правил;

- публічність, тобто біржова торгівля ведеться в присутності всіх членів біржі з їх відома;

- гласність, тобто результати біржової торгівлі є відкритими для широкої публіки, відомості про них надходять в суспільство через ЗМІ;

- регульованість із боку держави і громадськості; держава через свої законодавчі і нормативні акти встановлює правила, відповідно до яких біржі будують свою діяльність;

- концентрація попиту і пропозиції по товарах, що реалізуються на біржі, оскільки біржа – це найкраще місце, де легко можна знайти покупця на товар, що продається, або продавця необхідного товару. На цій основі складаються біржові (ринкові) ціни.

Таким чином, основними структурними елементами біржового ринку є [18]:

- інформаційно-правова база;
- біржовий ринок із його учасниками, видами контрактів;
- біржова інфраструктура.

До основних елементів інфраструктури біржового ринку належать:

- товарна біржа, яка забезпечує організацію і проведення біржових торгів деривативами;
- клірингова палата, яка є фінансовим інститутом, до основних обов'язків якого входить забезпечення розрахунково-клірингових послуг для основних учасників даного ринку;
- біржові ліцензовані склади, які забезпечують зберігання і трансферт товарних потоків. Основною умовою їх ефективної діяльності є ознака локалізації, яка має відповідати оптимальним вимогам учасників щодо найбільш вигідних районів розміщення та транспортування;
- інформаційно-правове поле, основними складовими елементами якого є цілісна база законодавчо-правового регулювання та розвинутий економічно-інформаційний простір;
- інститут посередницьких структур – це категорія учасників, яка диференціюється на професійних та непрофесійних учасників.

До першої групи належать брокерські і дилерські контори, а також учасники безпосередньо задіяні у здійсненні операцій на товарних біржах. Усі інші – непрофесійні учасники. Важливим при цьому є також поділ учасників залежно від цілей застосування деривативних інструментів. Класифікація учасників ринку за цілями використання деривативних інструментів включає кілька основних категорій [19]:

- 1) хеджери – учасники, що застосовують деривативи для зниження цінових ризиків, пов'язаних із торгівлею на спотовому ринку. Їх мета полягає в захисті від небажаних коливань вартості активів.
- 2) спекулянти – учасники, які прагнуть отримати прибуток шляхом гри на різниці в цінах або курсах під час біржових торгів, що відбуваються в різний час або в різних регіонах. Вони заробляють на зміні вартості активів.
- 3) арбітражери – учасники, що отримують прибуток через одночасну купівлю і продаж однакових деривативів на різних ринках або біржах, де ціни на них відрізняються.

4) інвестори – ті, хто використовує деривативні інструменти у своїх стратегіях управління портфелями активів

До цієї групи на західних ринках зазвичай належать інвестиційні фонди, страхові компанії, банки та інші фінансові організації. Всі учасники біржових торгів відіграють важливу роль в підтриманні функціональності біржі, цін на активи та акції. Спекулянти – учасники, які роблять короткострокові операції на ринку постійно підтримують інтерес до торгів, здійснюючи великі об'єми торгів за короткий час, роблячи тим самим мінімальні розриви в цінах та стабілізують біржові котирування, рисуєчи всім зрозумілі графіки ціни, на основі яких інші трейдери приймають торгові рішення. Інвестори, які тримають позиції роками, а потім перерозподіляють капітал на ринку, підтримуючи активність. Також важливу роль на біржовому ринку для підтримання маленького розриву між цінами відіграють маркетмейкери.

Біржові спекулятивні операції – це купівля та продаж активів на фінансовому ринку з метою отримання прибутку від короткострокових цінових рухів. Спекуляції можуть включати в себе різні види операцій, такі як денний трейдінг, скальпінг, трейдінг новинами, контртрендовий трейдінг тощо.[20]. Спекуляції є одним з основних механізмів функціонування біржового ринку, і вони відіграють важливу роль в економіці. Біржові спекулятивні операції завжди викликали зацікавленість та відображали в собі складний та динамічний світ фінансових взаємодій. Сучасний фінансовий ринок, насичений різноманітними інструментами та можливостями, пропонує інвесторам широкі перспективи здійснення біржових спекулятивних операцій. Біржові спекулятивні операції є основою функціонування біржового ринку, так як відіграють важливу роль в економіці, сприяючи ліквідності цінових котирувань, забезпечення стабільного ціноутворення та розподілу капіталу між його учасника. Згодом капітал отриманий від вигоди під час спекуляцій на біржовому ринку, проникає і в інші сектора економіки. Сучасний біржовий ринок насичений

великою кількістю торговельних інструментів для спекуляцій. Біржові спекулятивні операції – це вид інвестування коштів у біржовий ринок, який передбачає операції з перепродажу різних фінансових активів, що доступні на біржовому ринку, наприклад, акції, облігації, валюти, промислові та сільськогосподарські товари, інші похідні фінансових інструментів, деривативи, опціони, ф'ючерси та інші. Люди займаються спекулятивними операціями, щоб отримати прибуток за короткий проміжок часу. Багатьом людям здається, що спекуляції на біржі це дуже просто, потрібно тільки натискати декілька кнопок, але насправді це дуже складна сфера із своїми правилами. До здійснення спекулятивних операцій допускаються відповідно підготовлені люди, так як біржа має велике значення для економіки, і спекулятивні операції на ринку вимагають високого рівня обізнаності та підготовки від учасників для здійснення спекулятивних операцій на біржі.

Біржові спекулятивні операції – важлива частина економіки, яка функціонує на основі чітко та детально визначених правил і регуляторних норм. Біржовий ринок надає компаніям, трейдерам, спекулянтам та всім іншим його учасникам, організоване місце для здійснення угод між покупцями та продавцями, надаючи їм можливість торгувати різними фінансовими і товарними інструментами в будь який час. Структура біржового ринку сприяє стабільності торговельних біржових спекулятивних операцій і мінімізує ризики, пов'язані з ціновими коливаннями. Спекулянти проходять верифікацію щоб отримати доступ до біржі, яка надає можливість їм здійснювати спекулятивні операції будь яким зручним чином. Також, біржа, як вид економічного суб'єкта відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості й ефективності торгових процесів. Створені біржові правила та стандарти роботи організованих товарних, сприяють підвищенню конкуренції між учасниками, а також створюють умови для більш розподілу капіталу в економіці між учасниками біржових торгів. Це, своєю чергою, дозволяє економічним суб'єктам приймати більш обґрунтовані рішення і забезпечує збалансований розвиток ринкових відносин.

У сучасній економіці біржовий ринок впливає на оцінку ступеня розвитку економіки та її потужність. Рівень активності на ринку та обсяги біржових операцій є показниками економічної стабільності, ліквідності та загального рівня довіри до ринкових інститутів. Біржові ціни часто реагують на економічні, політичні та геополітичні події, стихійні пригоди, очікування якихось подій та їх наслідків у майбутнього – все відображається в цінових котируваннях на біржах. Це робить біржову торгівлю важливим інструментом як для національних економік, так і для міжнародних ринків. На біржових ринках торгуються дуже велика кількість різних інструментів, від сировини та товарів сільського господарства до ф'ючерсних контрактів на погоду. Таким чином, біржовий ринок являє собою один із видів організованого ринку, який функціонує у визначеному місці, за єдиними законодавчо встановленими правилами та нормами, де здійснюють торговельні операції брокери та брокерські контори для одержання прибутку. Виключно компанії, які успішно пройшли процедуру акредитації та відповідають усім вимогам біржі, отримують статус її повноправних членів. Такий статус надає право брати участь у біржових торгах. Як великі промислові підприємства, так і малі та середні бізнеси можуть стати членами біржі та брати участь у торгах, якщо відповідають встановленим критеріям. Члени біржі мають право як самостійно укладати угоди на купівлю-продаж товарів, так і представляти інтереси інших компаній, діючи від їхнього імені.

Загалом, що стосується України, то ринок цінних паперів в Україні ще молодий. Початок війни суттєво вплинув на об'єм торгів фінансовими інструментами на організованих товарних ринках капіталу. але його розвиток уповільнюється через кілька причин: недостатня конкурентоспроможність, недосконалість податкової системи, низький рівень корпоративного управління, обмежена інфраструктура та недосконале законодавство[21]. Загальна структура та модель біржової системи представлена на рисунку 1.2.

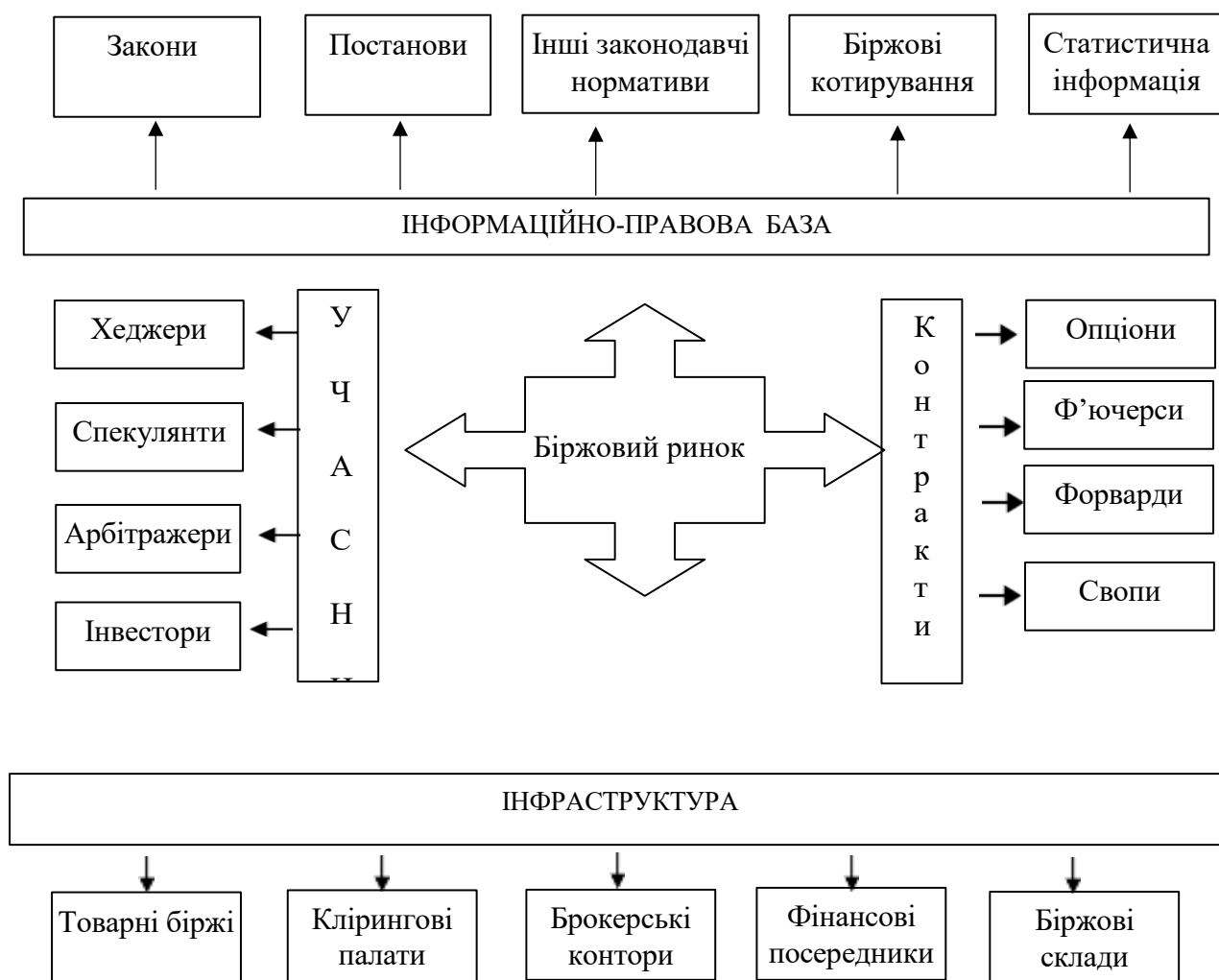

Рис 1.2 Модель біржової системи

Згідно рисунку 2.1 основних функцій біржі належить, по-перше, концентрація попиту і пропозиції в одному місці. На торгах зосереджуються покупці та продавці однорідних видів товарів, зацікавлені в укладенні угод, які укладаються за принципом рівноправності учасників торгів, застосування вільних (ринкових) цін, публічного проведення біржових торгів. По-друге, формування ринкових цін, оскільки тільки під час конкурентних торгів визначається реальна вартість товару. Цим біржова ціна відрізняється від договірних цін позабіржового ринку. На біржових торгах ціна формується під впливом конкурентних дій покупців і продавців однорідних товарів, тому реально відображає фактичний стан ринку та є його індикатором. Своєю чергою, договірна ціна визначається двома особами – продавцем і покупцем товару та не завжди відображає ситуацію на ринку. Немає різниці,

реалізується продукція на біржі чи збувається на позабіржовому ринку – суб'єкти договірних відносин мають знати біржову ціну, відповідно до якої самостійно визначати вартість власного товару. Біржовий ринок являє собою один із видів організованого ринку, який функціонує у визначеному місці, за єдиними законодавчо встановленими правилами та нормами, де здійснюють торговельні операції брокери та брокерські контори для одержання прибутку[22].

Із рисунку 1.2 до учасників біржового ринку належать: Хеджери, спекулянти, арбітражери та інвестори. Всі вони виконують певні операції на ринку. Одними із таких є – спекулятивні операції, що виконуються трейдерами та спекулянтами. Спекулятивна операція на фондовому ринку – це операція, метою якої є отримання прибутку внаслідок купівлі-продажу цінних паперів за рахунок різниці їх ринкових цін. Спекулянт отримує прибуток у результаті цінових змін, що відбуваються в часі, – змін очікуваних, але невідомих на початок спекулятивної операції. Учасників біржового ринку прийнято поділяти на дві групи залежно від виду здійснюваних ними спекулятивних операцій: – «беки» – отримують вигоди від зростання біржових цін шляхом придбання контрактів у період підвищення цін з метою їх продажу за ще вищою ціною; – «ведмеді» – отримують вигоди від продажу цінних паперів з метою їх придбання згодом за нижчою ціною [23]. Спекулятивні операції заповнюють ринок об'ємами та зменшують різницю між ціною покупки та продажу до мінімуму. Це призводить до зростання ліквідності на ринку, зменшують біржові коливання та стабільного функціонування біржового ринку, швидкого виконання угод по найкращим цінам. Успішність спекулятивних операцій залежить від правильності виконання спекулятивних дій трейдером на ринку, що включає в себе – якість аналізу ринку, вміння прогнозувати рух та навичками раціонального володіння своїм капіталом. Для ефективного ведення біржових спекулятивних операцій трейдеру необхідно вміти чітко володіти

всіма інструментами та навичками біржових спекуляцій. В цьому трейдеру допомагає стратегія і тактика, якої спекулянт притримується на ринку при здійсненні спекулятивних операцій.

1.2 Поняття стратегій і тактик та різниця між ними.

Успішні трейдери, які на своєму досвіді прожили та побачили на ринку багато різних сценаріїв та хід розвитку подій, що вони завжди думають і мислять наперед, завчасно розробляють комплексні стратегії, які враховують не лише загальні ринкові тенденції, але й специфічні характеристики обраних активів, інструментів та умов торгівлі. Такі стратегії будуються з урахуванням різних часових інтервалів та можуть охоплювати як довгострокові підходи, орієнтовані на поступове накопичення капіталу, так і короткострокові методики, спрямовані на отримання прибутку від короткочасних коливань ринку. Кожна стратегія будується з урахуванням різних часових горизонтів і може варіюватися від довгострокової – для накопичення капіталу протягом багатьох років – до короткострокової, орієнтованої на швидкий прибуток від короткочасних ринкових спекуляцій. Водночас навіть найбільш обґрунтована стратегія може не приносити результат, якщо на тактичному рівні трапляються помилки та непорозуміння. Тактичні навички дозволяють проявляти гнучкість на ринку й оперативно реагувати на щоденні зміни довкола. Тактика, на відміну від стратегії, охоплює поточні дії: вибір торгових інструментів, прийняття рішень щодо часу для входу та виходу з позицій, а також використання засобів для управління ризиками. Правильно розроблена тактика допомагає підтримувати послідовність у діях і водночас адаптуватися до змін. Стратегія забезпечує загальний напрямок, а тактика – конкретні кроки, необхідні для досягнення цілей. У той час як стратегія – це план чіткий, прописаний і детально визначений план дій в довгостроковій перспективі.

Таким чином, стратегія – це загальний, довгостроковий план дій, спрямований на досягнення основних фінансових цілей трейдера або інвестора. Вона визначає загальну структуру та підхід до торгівлі, допомагає сформувати стійке бачення поведінки на ринку, враховує фінансові можливості, допустимий рівень ризику, інвестиційні цілі та горизонт торгівлі

(коротко- чи довгостроковий). Стратегія задає загальний напрямок дій і є основою для прийняття рішень. Її розробляють з урахуванням умов ринку, бажаної прибутковості, а також схильності до ризику. Стратегії розробляються для правильного шляху та набору дій отримання стабільного доходу в довгостроковій перспективі, збереження капіталу або збільшення його обсягу. Головною метою розроблення стратегії є розробка такого плану дій та таких правил поведінки, які зможуть за певних умов ринку дати автору можливість максимально максимізувати свої прибутки, дотримуючись чітких правил та свого плану дій. Основними характеристиками створення стратегії є – системність, яка базується на цілісній картині та плану дій при певній ситуації на ринку. Враховує прогнозування макроекономічних факторів, довгострокові тренди та цикли ринку, дотримання власних торгових правил та загальних паттернів торгівлі, які здійснює трейдер. Основними складовими стратегії є – визначена ціль, визначена направленість ринку та відповідна до торгівельна система. Стратегію завжди потрібно переглядати та аналізувати на її придатність до даних ринкових умов, які існують в даний проміжок часу. Стратегії тестуються на свою придатність методом перевірки на спеціальних торгівельних тестерах або ж симуляціях.

Тактики на відміну від стратегії, є набором короткострокових рішень та маневрів, які трейдер використовує для реалізації обраної стратегії в конкретних умовах ринку. Тактичні дії покликані адаптуватися до поточної ринкової ситуації, швидко реагувати на зміни, використовувати можливості, що виникають в короткостроковій перспективі, тактика дає гнучкість, швидкість, і детальність в діях на ринку. Прикладом тактичних дій при спекуляціях на біржових ринках може бути встановлення ордеру « стоп-лосс» за найближчим рівнем підтримки, або навпаки перенесення його трішки далі від рівня, побоюючись різких коливань та проскользування інструмента, також прикладом тактичних дій є – встановлення тейк профітів, коли трейдер в моменті помічає, що тренд завершується, і покупці перестають домінувати і приходить час до зміни. Завдяки ринковому досвіду та аналітичним

здібностям, інтуїції професійний трейдер. В мить може щось змінитись, наприклад, ситуативний вихід неочікуваної новини і трейдер приймає рішення швидко закрити свою позицію. Це і є прикладом тактичних дій. Загальна відмінність цих двох компонентів наведена в таблиці 1.3

Таблиця 1.3.

Відмінності між поняттям «стратегія» і поняттям « тактика»

Характеристика	Стратегія	Тактика
Часовий вимір	довгостроковий	короткостроковий
Фокус уваги	Загальний напрямок досягнення результату	Конкретні дії, ситуаційна реакція
Основа	Здебільшого фундаментальний аналіз	Здебільшого технічний аналіз, новини, поведінка учасників ринку в моменті
Мета	Побудова та реалізація глобальних дій для досягнення прибутку	Оптимізація дій, управління ризиками та діями при певній ситуації

Джерело: побудовано автором на основі [24]

Із таблиці 1.3 можна зробити висновок, як уже було сказано раніше, що стратегія відповідає за глобальну мету та дії направлені на досягнення цієї мети, а тактика це короткострокові, швидкісні аналітичні дії до врегулювання та адаптації до ринкової ситуації в моменті. Важливо розуміти, що стратегія і тактика тісно пов'язані між собою. Тактика повинна підтримувати стратегію і сприяти її реалізації. Наприклад, інвестор, який обрав стратегію інвестування в зростаючі компанії, може використовувати технічний аналіз для визначення оптимальних моментів для купівлі та продажу акцій. Інтеграція стратегії і тактики в біржовій діяльності допомагає трейдерам балансувати між стійкістю плану та гнучкістю виконання, що підвищує шанси на успішну реалізацію цілей на фінансових ринках. Успішна торгова діяльність на біржових ринках значною мірою залежить від гармонійного поєднання стратегії та тактики. Поєднання стратегії і тактики є необхідним для ринкових спекуляцій, через те що кожен із цих складових по-своєму виконує важливі функції в при здійсненні спекуляцій на ринку. Стратегія задає загальний напрямок дій та довгостроковий план, але тактична підготовка дозволяє швидко

ідентифікувати зміни в ринкових обставинах та вдало під ці зміни підлаштовуватись. Стратегія забезпечує структуру та чіткі правила управління капіталом, але тактика дозволяє вносити корективи в окремих випадках, де це є більш доречним, ніж просте слідування правилам. Тактика додає гнучкості в діях трейдера, що в руках професійного спекулянта дозволяє в деяких ситуаціях відходити від стратегії та отримувати додаткову винагороду. Також тактика допомагає швидше отримати зворотній зв'язок з ринком та оптимізувати свої торгові рішення за необхідності. Стратегічний підхід допомагає сформулювати чітке бачення та систематизувати дії в умовах нестабільного ринку. Тактика, своєю чергою, забезпечує гнучкість і дозволяє оперативно адаптуватися до поточних умов, використовуючи короткочасні можливості для збільшення прибутку або мінімізації ризику.

Спільним у стратегії та тактики є те, що обидва ці аспекти мають на меті отримання прибутку та досягнення фінансової вигоди при певних обставинах та вимагають постійного перегляду та аналізу ринку з врахуванням ризиків.

Інтеграція стратегічного та тактичного підходів дозволяє трейдерам ефективніше управляти ризиками та оптимально розподіляти ресурси. Стратегія дає змогу зосередитися на досягненні довгострокових цілей, тоді як тактичні дії сприяють швидкому реагуванню на ринкові зміни. Разом вони допомагають підтримувати баланс між стабільністю плану та оперативністю виконання. Варто зазначити, що в умовах постійної мінливості фінансових ринків трейдерам важливо не тільки розробити власний торговий план, але й регулярно оцінювати та адаптувати як стратегію, так і тактику. Це дозволяє підвищувати ефективність прийнятих рішень і зберігати конкурентоспроможність. Успішна адаптація до ринкових змін потребує постійного вдосконалення, накопичення досвіду та глибокого розуміння ринкових механізмів. Таким чином, побудова та застосування злагоджених стратегічних та тактичних рішень на ринку є основою для досягнення стабільних результатів і сталого розвитку у біржовій діяльності.

1.3 Історичні аспекти розвитку біржових спекулятивних операцій у світі

Термін «біржа» зазвичай застосовується для опису трьох понять: це зібрання, на якому в одному місці здійснюється купівля та продаж; це місце, де відбуваються такі зібрання; а також сукупність угод, що укладаються в процесі цих зібрань. Поєднавши всі ці визначення, можна сказати, що біржа – це організований ринок. Її специфіка полягає в тому, що вона завжди є оптовою, а об'єктом торгів виступають взаємозамінні товари або активи, що мають заздалегідь визначені властивості, які не присутні на місці продажу: сировина, готові вироби, цінні папери, послуги, робоча сила тощо. Також для біржового ринку характерним є те, що всі угоди укладаються відкрито, у наперед визначений час і у встановленому місці, що дозволяє будь-кому взяти участь у торгах. Біржа є одним із найдавніших торгових інститутів, її походження іноді пов'язують із давньоримськими *collegine mercatorum* (зібраннями для здійснення торгівлі). Проте, навіть якщо такі зібрання можна вважати попередниками біржі, їхня подібність до сучасних біржових структур була досить умовною [25]. Справжня біржова система могла виникнути тільки разом із розвитком торгівлі, появою великих торговельних центрів і формуванням численної купецької верстви. У Західній Європі організації купецтва, схожі за своїми функціями до бірж, почали формуватися у XII-XIII століттях. Саме в цей період міжнародний характер середньовічної торгівлі став більш виразним. Основними торговими осередками стали міста Північної Італії, Південної Франції та Фландрії. Через складнощі у сполученні між містами та численні небезпеки для мандрівників, особливо купців, ярмарки мали важливе значення для розподілу товарних потоків. Водночас розвиток ярмарків сприяв появі різних фінансових і торговельних інститутів, включаючи біржі. Торгівля на ринках відбувалася регулярно, але на відміну від біржових операцій, об'єктом купівлі-продажу були реальні товари, які споживачі могли придбати одразу. Ярмарки ж відрізнялися тим, що товари на

них не були присутні фізично. Торгівля здійснювалася за зразками або великими партіями товарів, які, як правило, купувалися оптовими торговцями. Крім того, ярмарки проводилися періодично, кілька разів на рік. Ринки задовольняли потреби локальних регіонів, тоді як ярмарки сприяли розвитку міжнародної торгівлі. З розвитком промисловості виникла потреба в постійно діючому оптовому майданчику, який би об'єднував різні регіони. Такий майданчик з'явився у XVI столітті у формі біржі, яка сформувалася в результаті активних торгових відносин між Іспанією та Нідерландами.

Біржі, як результат розвитку оптової торгівлі, виникли в період первинного накопичення капіталу. Хоча деякі джерела вказують на канцелярію французького короля як на перший прототип біржі, перші справжні товарні біржі з'явилися в XVI столітті в Антверпені. Згодом подібні платформи для торгівлі товарами з'явилися в інших європейських містах, а також в Японії та США. Спочатку угоди на біржах укладалися на основі зразків, що дозволяло учасникам ринку фіксувати ціну і мінімізувати ризики, пов'язані з коливаннями цін. Класичні біржі, як ми їх розуміємо сьогодні, зародилися в Італії, де активна міжнародна торгівля сприяла їх розвитку. Першою міжнародною біржею, яка відповідала новому рівню розвитку продуктивних сил, вважається біржа в Антверпені, де здійснювалися операції з цінними паперами (купівлею-продажем боргових зобов'язань урядів Нідерландів, Англії, Португалії, Іспанії та Франції). Проте, з вторгненням і пограбуванням Антверпена Іспанією та припиненням виплат за позиками іспанськими та французькими монархами, Антверпенська біржа до кінця XVI століття занепала. За зразком цієї біржі були створені Ліонська (1545), Лондонська Королівська (1566) та інші біржі, які в основному займалися товарними та валютними операціями. Однак фондовий ринок у сучасному розумінні виник лише наприкінці XVI століття у зв'язку з активізацією емісійної діяльності держав і появою акціонерних компаній. Першими акціонерними товариствами традиційно вважаються створені в XVI-XVII століттях у Англії Московська, Левантська, Балтійська, Ост-Індська компанії,

а також Голландська Об'єднана Ост-Індська компанія. Акції торгових компаній незабаром після їх заснування стали об'єктом купівлі-продажу як у Англії, так і в Нідерландах. З 1600 по 1657 роки Англійська Ост-Індська компанія функціонувала на основі системи постійно відновлюваного капіталу. Пай учасників повертався їм після кожного рейсу (експедиції). Лише у 1657 році статут компанії було змінено таким чином, що вона перетворилася на акціонерне товариство в сучасному розумінні. Компанія перейшла до виплати дивідендів, а не розподілу валового прибутку, і вихід з компанії став значно простішим. У Голландській Ост-Індській компанії протягом 40 років дивіденди по акціях рідко виплачувалися грошима – в основному це були товари (спеції). Лише з 1644 року компанія почала виплачувати дивіденди виключно у грошовій формі. Протягом 200 років свого існування компанія регулярно виплачувала дивіденди, середня річна ставка яких дорівнювала 18% від номіналу[25].

Найдавнішою фондовою біржею, що функціонує й донині, вважається Амстердамська біржа, заснована в 1611 році. Ця біржа залишалася універсальною до 1913 року, де проводилася торгівля різноманітними товарами, такими як хліб, сіль, риба, прянощі, лісоматеріали, валюта, облігації, акції та інші цінні папери. Амстердамська біржа стала місцем, де відбувалися експерименти з різними методами торгівлі, багато з яких залишаються актуальними й до сьогодні. Серед цих методів – термінові операції, зокрема, угоди з опціонами, а також репортні та депортні операції, маржинальні угоди, які дозволяють інвесторам використовувати кредитні кошти для збільшення своїх інвестиційних можливостей. Важливою особливістю Амстердамської біржі була її роль у розвитку міжнародної торгівлі. Завдяки зручному географічному положенню, вона стала торговим центром для купців з різних країн, що сприяло інтеграції фінансових ринків Європи. Крім того, біржа стала основою для розвитку сучасних фінансових інститутів та інструментів. Наприклад, тут були закладені основи для появи таких концепцій, як ринкова капіталізація і дивіденди, що вплинули на

подальший розвиток фінансових ринків у всьому світі. Таким чином, Амстердамська біржа не лише відзначилася як перша фондова біржа, але й відіграла вирішальну роль у формуванні сучасних принципів фінансів та торгівлі. Її вплив відчувається і в нинішніх фінансових системах, адже багато з методів та практик, які тут були випробувані, стали стандартами у світовій практиці[25].

Другою найдавнішою фондовою біржею у світі є Лондонська біржа, заснована в 1570 році. Вона стала продовжувачем традицій антверпенської біржі. Ініціатором її створення був знаменитий купець Томас Грешем, який профінансував будівництво біржі за власні кошти. Грешем підкреслював критичну роль біржі для розвитку комерції, порівнюючи її з водою, необхідною для кораблів, що без неї не можуть функціонувати. Спочатку Лондонська біржа була зосереджена на торгівлі товарами, такими як спеції, метал, зерно та інші предмети споживання. Проте вже наприкінці XVII століття вона почала активно залучати цінні папери, зокрема акції та облігації, що стало важливим кроком у розвитку фінансових ринків. Це призвело до зростання популярності біржової торгівлі і сприяло економічному зростанню Великої Британії, оскільки інвестори отримали можливість фінансувати нові підприємства та проекти. Лондонська біржа стала зразком для багатьох інших бірж у світі, а також відіграла ключову роль у формуванні сучасних фінансових систем, оскільки сприяла розвитку фінансових інститутів і методів торгівлі, які використовуються до сьогодні. Наприкінці XVIII і протягом XIX століть Лондонська біржа зміцнила свою репутацію як міжнародний фінансовий центр, залучаючи інвестиції з усієї Європи та за її межами [25].

Однією з найзначніших фондових бірж XIX століття, нарівні з Лондонською та Паризькою, стала біржа у Франкфурті-на-Майні. Її історичний розвиток безпосередньо пов'язаний із діяльністю родини Ротшильдів, які відіграли важливу роль у формуванні фінансового середовища. Історія франкфуртської біржі сягає своїм корінням середньовічних ярмарків, які стали основою для формування торгових

відносин у цьому регіоні. У середині IX століття король Людовик видав указ, що дозволяв проведення щорічних ярмарків у Франкфурті. Це стало значним кроком у розвитку торгівлі, оскільки регіон потребував належної організації для економічної діяльності. Оскільки в Німецькій імперії не існувало єдиної валюти, різні країни поділялися на численні малі економічні регіони, кожен з яких мав свою власну грошову одиницю. Це створювало значні труднощі в здійсненні фінансових операцій. У 1585 році франкфуртські купці ухвалили угоду про встановлення фіксованих курсів обміну між різними грошовими одиницями, що стало важливим етапом у розвитку фінансової інфраструктури міста. Ця угода зазвичай вважається моментом заснування франкфуртської фондової біржі. З того часу група купців регулярно збиралася на ярмарках, щоб оголошувати єдиний та обов'язковий курс обміну. Спочатку торгівля відбувалася на площі перед ратушею у Франкфурті, проте у 1694/1695 роках була зведена перша спеціалізована біржова будівля, яка стала важливим символом фінансової діяльності міста. У 1682 році також набули чинності перші регламенти та норми, які заклали основи організаційної структури франкфуртської фондової біржі, визначивши правила торгівлі та взаємодії між учасниками. Завдяки своїй історії, франкфуртська біржа перетворилася на ключовий фінансовий центр, де концентрувалися ресурси для інвестицій у різноманітні галузі економіки. Вона стала важливим майданчиком для розвитку торгівлі цінними паперами та сприяла встановленню нових стандартів у фінансовій практиці. Це, у свою чергу, значно вплинуло на формування сучасної фінансової системи Німеччини. Сьогодні франкфуртська біржа продовжує залишатися одним із головних гравців на світовій фінансовій арені, забезпечуючи інвесторів та компанії можливостями для торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

З початку XIX століття стартує активна торгівля зерном і сільськогосподарською продукцією між США та Європою. У цей час з'являється потреба в налагодженні системи угод, що включають використання документів, відомих як «lettres de faire». Завдяки укладеним

контрактам на постачання товарів через Атлантику ціни могли варіюватися, і, насправді, вони часто змінювалися. Це зумовлювало необхідність купівлі та продажу товарів за узгодженими цінами, які дотримувалися протягом часу, поки продукція перебувала в дорозі. Відтак, у цей період формується концепція ф'ючерсної торгівлі на біржах США. Від 1752 року в Нью-Йорку функціонує біржа, де основними товарами для торгівлі є сільськогосподарські продукти, зокрема зерно. Низка менших ринків також розвивається як у Нью-Йорку, так і в інших містах. Хоча ці ринки в сучасності не мають великого впливу, вони стали важливими етапами на шляху створення американських товарних бірж. Перші ринки слугували не лише місцем для торгівлі, але й виконували додаткові функції: обслуговували брокерів, маклерів, фінансистів і спекулянтів із ризиковим капіталом, а також споживачів, які контролювали попит на сировину, фондові активи та гроші. Ці ринки заклали основи для подальшого розвитку фінансових відносин у США. Вони відкрили нові можливості для інвесторів і підприємців, що сприяло формуванню стабільності ринку. У подальшому, внаслідок цієї діяльності, торгівля почала набувати все більшої популярності, що в свою чергу стимулювало інновації в сфері фінансів і економіки, зокрема розвиток нових фінансових інструментів і технологій, таких як електронна торгівля, що підвищила доступність фінансових ринків для широкого кола інвесторів. Завдяки цим змінам фінансова система США стала більш динамічною та адаптивною, що згодом вплинуло на глобальну економіку, закріпивши за американськими біржами роль одного з найбільших фінансових центрів у світі. Світова біржова торгівля пройшла складний і багатоступеневий шлях розвитку, еволюціонуючи від простих угод до складних фінансових інструментів, що використовуються сьогодні. У процесі розвитку біржової системи сформувалися ключові етапи, кожен з яких зробив значний внесок у зміну методів торгівлі та управління ризиками на ринку. Перші біржі зосереджувалися на торгівлі реальними товарами з негайною їх поставкою, проте з часом почали використовувати інші форми угод, такі як ф'ючерсні

контракти та опціони. Ці нововведення були покликані підвищити ефективність торгівлі, знизити ризики і забезпечити гнучкість у плануванні та укладенні угод.

Кожен етап розвитку біржової торгівлі приніс нові механізми, які зробили ринки більш стабільними та надійними для учасників. На прикладі таблиці 1.4 розглянемо основні етапи розвитку світової біржової торгівлі, починаючи від виникнення ф'ючерсних контрактів і до появи сучасних фінансових інструментів.

Таблиця 1.4

Етапи розвитку світової біржової торгівлі

Етап	Період	Характеристика
1	II половина XVI ст.	Зародження перших товарних бірж; укладання угод на справжній товар та термінову його поставку
2	I половина XIX ст.	Початок торгів реальним товаром із відкладеною поставкою на товарних біржах. Перша така операція була зафіксована у 1730 році на японській рисовій біржі «Дояма».
3	II половина XIX ст.	Поява в біржовій практиці ф'ючерсних угод. У 1865 р. Чиказька товарна біржа розробила стандартний типовий контракт, де було стандартизовано якість, кількість, термін, місце поставки товару, за яким укладається угода. Поява нового біржового активу – біржового ф'ючерсного контракту.
4	I половина XX ст.	Розроблення механізму страхування цінового ризику і початок здійснення на товарних біржах операцій хеджування. Уперше практичну реалізацію механізмів хеджування одержав на біржі у США в 1920 р.
5	II половина XX ст.	Поява нового виду угод – опціонних. Предметом продажу становлять права на товари, або ф'ючерсні контракти (торгівля іпотекою, процентними ставками, індексами акцій)

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця 1.4 демонструє еволюцію світової біржової торгівлі від її зародження у другій половині XVI століття до другої половини XX століття. Початково біржова діяльність полягала в укладанні угод на справжній товар із негайною або відкладеною поставкою. У XIX столітті з'явилися ф'ючерсні угоди, стандартизовані контракти та впроваджено механізми страхування цінових ризиків. У першій половині XX століття почали використовувати операції хеджування, що дозволило ефективніше захищатися від ризиків коливань цін. Наприкінці XX століття біржі доповнили свою діяльність новим

видом угод – опціонами, що розширило інструменти торгівлі і включило торгівлю правами на товари та ф'ючерсні контракти. Така еволюція свідчить про постійний розвиток біржових інструментів та адаптацію до потреб ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1. Динаміка біржової світової торгівлі

У сучасних світових умовах роль фондових ринків у світовій економіці є як ніколи важливою. Все більше людей цікавляться функціонуванням і розвитком бірж не тільки на рівні окремих країн, а й у всьому світі. Однак у міру зростання суспільного інтересу стають дедалі очевиднішими недоліки в процесах і операціях фондових бірж, а також в умовах біржової торгівлі, встановлених сьогодні. Це питання характеризується сучасними технологічними досягненнями, які призводять до електронізації процесів торгівлі цінними паперами, що призводить до повної зміни правил ринкової гри як сировини, так і цінних паперів. Крім того, важливу роль у формуванні вектора розвитку цієї сфери діяльності відіграла пандемія COVID-19. Це також призвело до серйозних змін у трансформації та модифікації світових і вітчизняних фондових бірж, вилучивши їх з ринку. Слабкі та вразливі, які не змогли адаптуватися до існуючих, які змогли адаптуватися до кризової ситуації. Зазначає, що останнім часом все більше уваги приділяється посиленню державного регулювання сфери економіки, що призвело до змін національного законодавства та формування більш «прозорої» правової системи торговельних функцій бірж.

Сучасний світовий біржовий ринок, завдяки своєму багатофункціональному призначенню, нині виступає потужним центром світового ціноутворення, інвестування капіталів та трансферту товарних і фінансових потоків. Поширення процесів глобалізації економічного простору та електронізації усіх фінансових операцій сприяли перетворенню світового біржового ринку в основне джерело розміщення капіталів, поряд з такими

традиційними інвестиційними інструментами, як: цінні папери, боргові зобов'язання, нерухомість, частіше почали використовувати різноманітні біржові інструменти. Нині зростаюча фінансова нестабільність та цінова волатильність на міжнародних фінансових і товарних ринках створює сприятливі умови для пошуку і розробки нових стратегій використання біржових інструментів з метою захисту від небажаних змін ринкової кон'юнктури і отримання прибутків[26].

Фондові ринки були визначені як місця, де здійснюються економічні операції з купівлі-продажу акцій або часток, які є правами власності на підприємства. Це являє собою сукупність покупців і продавців акцій і не обов'язково має бути фізичним місцезнаходження або окремого суб'єкта. Фондові ринки також відомі під різними назвами: ринки акцій ринки акцій та фондові ринки. Фондова біржа, яку також називають біржею цінних паперів або біржа – це назва місця, де здійснюється купівля-продаж акцій, облігацій та інших цінних паперів. акцій, облігацій або інших фінансових інструментів. Для того, щоб цінним папером можна було торгувати на фондовій біржі, цінний папір повинен бути зареєстрований на великій фондовій біржі. Коротше кажучи, різні фондові біржі та взаємозв'язки між ними складають систему фондових ринків.

Фондові ринки, без сумніву, є невід'ємною і незамінною частиною економіки країни. економіки країни. Але вплив фондових ринків на економіку країни може відрізнитися від того, як фондові ринки інших країн впливають на їхні економіки. Це відбувається тому, що вплив фондових ринків на економіку залежить від різних факторів, таких як організація фондових бірж, їх взаємозв'язок з іншими компонентами фінансової системи, система управління в країні тощо. Всі ці фактори є відмінними для кожної країни; отже, вплив фондових ринків на економіку країни також відрізняється. Фондові ринки також стали глобальним явищем. Розвинені країни та країни, що розвиваються, удосконалили свої фондові ринки, і деякі з них є одними з найактивніші фондові ринки існують у таких країнах, як США,

Великобританія, Японія, Індія, Китай, Канада, Німеччина, Франція, Південна Корея та Нідерланди. У цьому розділі ми розглянемо еволюцію міжнародних фондових ринків та еволюція міжнародних фондових ринків та розвиток фондових ринків Індії коротко розглянуто, щоб допомогти нам зрозуміти, як фондові ринки стали рушійною економічною силою, якою вони є сьогодні [26].

Фондові ринки, без сумніву, є невід'ємною і незамінною частиною економіки країни, але вплив фондових ринків на економіку країни може відрізнятися від того, як фондові ринки інших країн впливають на їхні економіки. Це відбувається тому, що вплив фондових ринків на економіку залежить від різних факторів, таких як організація фондових бірж, їх взаємозв'язок з іншими компонентами фінансової системи, система управління в країні тощо. Всі ці фактори є відмінними для кожної країни; отже, вплив фондових ринків на економіку країни також відрізняється [26]. На сьогоднішній день популяризація біржового ринку здійснюється під впливом глобалізаційних процесів, що приводять до зміни способу ведення господарств світу та їх необхідності перетворення у загальнодоступний ринок фінансів, товарів та послуг, інформаційного простору, та забезпечення робочої сили тощо.

В ХХ столітті лідируючу позицію в світовій біржовій торгівлі належало контрактам з реальним товаром, а зараз ситуація змінилась, значно збільшилась кількість угод з фінансовими інструментами та їх похідними стала домінуючою. Теми росту обсягів біржової торгівлі представлені в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Темпи росту обсягів біржової торгівлі (за кількістю угод), %

Вид активів	2014/2013	2015/2014	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2013
Цінні папери	104,11	108,39	154,75	146,74	132,33	475,62
Валюта	85,02	131,32	114,64	122,81	126,44	279,68
Відсоткові ставки	98,92	99,65	90,34	111,22	104,19	144,75
Агропродукція	116,89	115,41	145,31	109,70	7,77	180,11

Метали	115,15	128,46	123,49	115,30	71,76	183,75
Енергоресурси	88,53	121,89	123,92	86,03	69,32	144,36
Інше	102,73	178,26	118,98	149,66	98,05	424,84
Разом	101,40	113,54	135,68	133,68	117,35	340,53

Джерело: побудовано автором на основі [28]

Таким чином із таблиці 2.1 слідує, що протягом 2013–2022 років спостерігалось стійке зростання обсягів укладених угод як загалом, так і за окремими видами біржових контрактів. Найбільш значне зростання відбулося в сегментах цінних паперів та інших активів, де обсяги зросли в 4,75 та 4,24 рази відповідно, що свідчить про високий попит на ці фінансові інструменти. Водночас, суттєвий інтерес викликали угоди з валютою, де приріст склав 2,79 рази, а також торгівля металами (зростання в 1,83 рази) і відсотковими ставками та енергоресурсами (приріст у 1,44 рази для обох). Обсяги торгів агропродукцією збільшилися в 1,8 рази. Загальне зростання обсягів біржових контрактів за цей період склало 3,4 рази. Проте, частка різних біржових активів змінювалася впродовж досліджуваного періоду. Фінансові інструменти продовжували домінувати, але частка біржових товарних ринків поступово зменшувалася. У порівнянні з 2013 роком, у структурі біржової торгівлі у 2021 році збільшилася частка угод з цінними паперами (на 13%), агропродукцією (на 1%) та іншими активами (на 1%), тоді як частка угод за відсотковими ставками, валютою, енергоресурсами та металами зменшилася. У 2022 році найбільше угод припадало на цінні папери (73%), валюту (9%) та відсоткові ставки (6%).

Отже, за цей період спостерігається загальне зростання торгової активності на світових біржових ринках, з поступовою зміною структури угод. Таблиця 2.1 демонструє значні темпи зростання біржової торгівлі різними активами, що свідчить про глобальну трансформацію фінансових ринків і зростання інтересу до біржових операцій. Біржова торгівля відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання, забезпеченні ліквідності, зниженні фінансових ризиків та сприянні інноваціям. Вона також посилює інтеграцію країн у світову економіку, дозволяючи їм краще адаптуватися до змін глобальних економічних умов. Від розвитку біржових ринків виграють як

великі корпорації, так і малі інвестори, що робить цей процес важливим для стабільності та процвітання світової економіки. Біржова торгівля є універсальним механізмом ринкової організації, масштабом використання якого можна вимірювати стан розвитку економіки країни [28]. У сучасних умовах фондові біржі виступають одним із інструментів, покликаних регулювати рух капіталу та забезпечувати вільне переміщення з однієї сфери економіки в іншу. Біржа поєднує в собі ознаки всіх попередніх форм оптової торгівлі, прискорюючи процес торгівлі, створюючи більш ефективний механізм укладання комерційних контрактів, а також захищаючи продавців від несприятливих коливань цін і відіграючи роль у захисті інтересів покупців. Таким чином, фондова біржа є типом організованого ринку, який функціонує у фіксованому місці згідно з єдиними правилами та положеннями, встановленими законом, і на якому компанії з цінними паперами та компанії з цінними паперами проводять торгові операції з метою отримання прибутку. Роль фондового ринку пояснюється реалізацією соціально-економічних функцій.

На даний момент електронна біржова торгівля стрімко розвивається, і у всьому світі спостерігається активне створення інтегрованих електронних платформ для здійснення біржових операцій. Проведення торгів все частіше відбувається в онлайн-режимі, за допомогою онлайн торгових площадок та терміналів, які дають можливості спекулянтам за допомогою мережі Інтернет підключитись до торгів напряму із домашнього або офісного приміщення. Є також мобільні додатки, які дають змогу торгувати акціями, валютами, товарами зі своїх девайсів із будь якої точки світу та в будь який час доби. Це не тільки спрощує процес участі для трейдерів, але й підвищує ефективність, доступність та прозорість біржових угод для всіх учасників ринку. Також це сприяє значному прискоренню та оптимізації торгових процесів та розрахунків. Сьогодні міжнародна біржова торгівля – це масштабна фінансова індустрія, яка нарощує темпи свого глобального зростання в останні 20 років. Так, за даними щорічних аналітичних оглядів Асоціації ф'ючерсної індустрії,

можна спостерігати досить швидкий ріст кількості укладених угод на понад 85 найбільших світових біржах, які забезпечують більше 90% усього світового біржового ринку (рис. 2.1) [29].

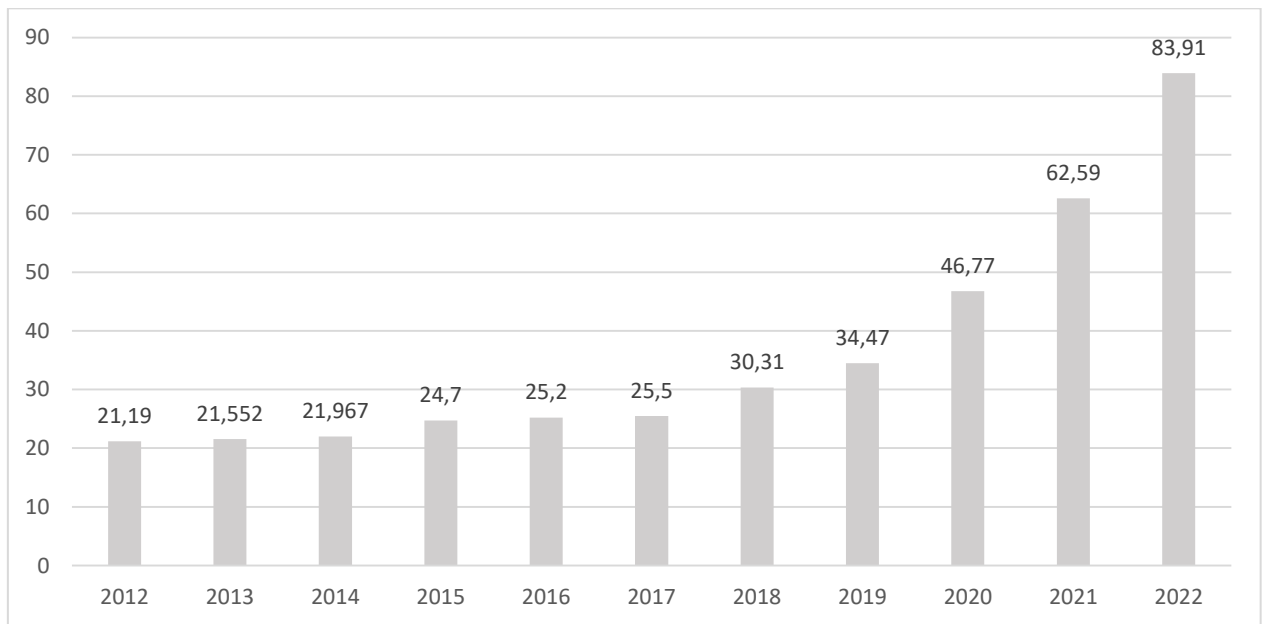

Рис 2.1 Числове вираження кількості укладених угод на міжнародних фондових та товарних біржах, млрд. угод

Отже, рисунок 2.1 демонструє позитивну динаміку розвитку міжнародних фондових та товарних ринків. Зростання кількості угод свідчить про підвищення інтересу інвесторів до цих ринків та про їхню важливу роль у глобальній економіці. В цілому, спостерігається стабільне збільшення значення показника протягом досліджуваного періоду, особливо з 2020 року. Це свідчить про те, що аналізована сфера демонструє тенденцію до розвитку і зростання. З 2012 року до 2016 року значення показника залишалось майже стабільним, коливаючись в діапазоні від 21,19 млрд. до 25,2 млрд. угод. З 2017 року спостерігається поступове збільшення значення показника, яке зростає з 25,5 млрд. угод у 2017 до 34,47 млрд. угод у 2019 році. Це вказує на початок певного позитивного тренду. Найбільш різке зростання спостерігається в період з 2020 по 2022 рр, де показник піднімається з 46,77 до 83,91. Різке зростання, яке спостерігається на графіку у період з 2019 рік по 2022 рік, є ключовим моментом у загальній динаміці показника. У відсотковому вираженні загальне зростання у період з 2019 по 2022 рр. становило 143.5% ,

що є вражаючим показником. Різке зростання показника в період з 2020 по 2022 рік свідчить про значні зміни в економічній ситуації, пов'язано із кризовими явищами, новими технологіями та активізацією інвестицій. Така динаміка демонструє суттєвий ривок у розвитку галузі чи ринку, на який вплинуло багато глобальних та локальних факторів.

Сучасна міжнародна біржова торгівля надає широкі можливості для біржових трейдерів та активних спекулянтів, інвестиційних фірм, компаній та підприємств, хедж фондів, та багато інших фінансових установ працюють на біржових ринка на сьогоднішній день, інвестуючи великі суми капіталів з метою отримання майбутнього прибутку. Поряд з можливостями інвестицій у цінні папери – акції й облігації, біржові інвестори можуть якісно використовувати з метою інвестицій деривативні контракти. За результатами 2022 р. обсяги міжнародної біржової торгівлі зросли на рекордні 34% і склали вперше 83,91 млрд угод. Такі показники масштабного зростання біржової торгівлі спостерігаються в останні 3 роки, починаючи після глобальної пандемії. До списку топ-10 міжнародних біржових платформ в останні роки входять представники з різних географічних світових зон. За звітами Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Assosiation) у 2021 та 2022 рр. до рейтингу топ-10 міжнародних біржових платформ увійшли: 4 американські біржі, 3 китайські біржі, 1 індійська, 1 бразильська та 1 корейська [30].

Частка Азійсько-Тихоокеанського регіону в 2022 р. продовжила зростати до рівня 60%, що відображено в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Структура міжнародної біржової торгівлі, млрд. угод

Географічні зони	2020	2021	2022	2022/2021 %
Азійсько – Тихоокеанічний регіон	20,2	30,5	50,7	+66
Північно - Американський регіон	12,9	15,4	16,9	+9
Південно - Американський регіон	6,5	8,9	8,6	-3
Європейський регіон	5,6	5,5	4,7	+15
Регіон інших бірж	1,7	2,3	3,0	+30
Всього	46,8	62,6	83,9	33,7

Джерело: побудовано автором на основі [19]

За підсумками із таблиці 2.2, видно, що у 2022 р. спостерігався приріст

торгівлі у Азійсько-Тихоокеанському регіоні та Південно-Американському регіоні й Регіоні інших бірж, тоді як в регіонах Північної Америки та Європи скорочення обсягів торгівлі. Основним фундаментальним фактором являється геополітична ситуація. Азійсько-Тихоокеанський регіон став найбільш динамічно зростаючим, забезпечивши значний приріст ринкових показників. Північноамериканський регіон демонструє стабільний розвиток, тоді як Південноамериканський регіон стикається з певними труднощами. Європа показала ознаки відновлення, хоча загальний показник для неї залишається нижчим. Інші регіони, хоч і мають меншу частку, демонструють перспективний ріст, що свідчить про диверсифікацію біржової активності на світовому рівні.

Сучасна біржова діяльність відіграє ключову роль у глобальній економіці, постійно зазнаючи змін під впливом технологічних інновацій і глобалізації ринків. Одним із основних векторів розвитку є впровадження електронної торгівлі та автоматизації процесів, що робить біржові операції більш доступними та ефективними. Зростає популярність та обсяги опціонів і ф'ючерсів на біржах, які є важливими інструментами для хеджування ризиків та спекулятивної діяльності. Інформаційні технології та штучний інтелект сприяють підвищенню прозорості, швидкості та точності торгів. Збільшення кількості учасників біржового ринку стимулює його розвиток та розширює обсяг угод. У майбутньому очікується подальший розвиток біржової торгівлі через впровадження новітніх технологій та інновацій, що сприятиме стабільності та зростанню ринків.

2.2 Оцінка класичних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій

Історія біржової торгівлі – це багатовікова хроніка людської інженерії спостережливості, терпіння та креативності, що прагне передбачити майбутнє та отримати прибуток. Класичні стратегії та тактики, які були вигадані в минулому, для вирішення проблем того дня залишаються актуальними й сьогодні. Однак, сучасні реалії, такі як глобалізація, технологічний прогрес та зростаюча складність фінансових інструментів, вимагають постійного переосмислення та адаптації цих стратегій. У цьому розділі ми здійсимо поглиблений аналіз класичних підходів до біржової спекуляції, дослідимо їх сильні та слабкі сторони, а також розглянемо, як вони трансформуються в сучасних умовах. Біржові спекулятивні операції є невід’ємною складовою сучасних фінансових ринків, а їх ефективність залежить від грамотного використання різноманітних стратегій і тактик. Класичні підходи до біржової спекуляції, що склалися протягом століть, залишаються актуальними й сьогодні, хоча зазнали певних змін через розвиток нових технологій та ринкових умов. Сучасні підходи до ведення біржових спекулятивних операцій значною мірою базуються на класичних стратегіях, проте значно збагачені інноваціями та новими технологіями, такими як високочастотна торгівля, алгоритмічні системи та машинне навчання. Водночас принципи, закладені десятиліттями раніше, залишаються основою біржових операцій. Важливим аспектом сучасної спекулятивної діяльності є глибокий аналіз ринкових трендів, адже, хоча фундаментальні стратегії спрямовані на довгострокові інвестиції, спекуляції передбачають активні, короткострокові операції з метою отримання прибутку від коливань цін. З розвитком інформаційних технологій, алгоритмічна торгівля стала однією з основних сучасних стратегій. Вона полягає в тому, що спеціальні програми автоматично здійснюють купівлю і продаж активів за заздалегідь заданими параметрами. Це дозволяє трейдерам

уникати емоційних рішень, реагувати на ринкові зміни з блискавичною швидкістю і мінімізувати втрати. Алгоритми можуть працювати на основі технічних індикаторів, аналізу даних або навіть новинного фону.

Ефективне функціонування учасників біржового фінансового ринку: фінансових інституцій, які зацікавлені в отриманні фінансових активів за невеликою ціною та спекулянтів, для яких необхідно отримати максимальний прибуток при мінімальних ризиках, неможливе без детального аналізу ринку. Використання методів технічного аналізу допомагає активним учасникам біржового фінансового ринку сформуванню прибуткової торгової стратегії та мінімізувати настання несприятливих фінансових подій. Виникає необхідність у дослідженні сутності поняття «технічний аналіз» та його методів. Тлумачний словник української мови трактує поняття «сутність», як основне, найголовніше, в кому-, в чому-, суть [33].

Етимологія словосполучення «технічний аналіз» походить від англійської мови «technical analysis», яке має тотожне значення. О. Елдер в книзі «Основи біржової торгівлі» [34] розкриває поняття «технічний аналіз», як класичний аналіз графіків та прикладну психологію, яка дозволяє розпізнати тенденцію ринку та зміни поведінки учасників ринку («натовпу»), що дозволяє приймати правильні рішення у біржовій торгівлі. В свою чергу, в українському тлумачному словнику поняття: «технічний» (походить від слова «техніка») має значення сукупності прийомів та методів, що використовуються для дослідження. Е. Найман в книзі «мала енциклопедія трейдера»[35], розкриває поняття «технічний аналіз», як аналіз графіку динаміки цін та графіку об'єму торгів з минулого періоду до поточного, без врахування інших факторів впливу. Хоча в наукових колах тривають дискусії щодо природи технічного аналізу, загалом вважається, що його ключовим інструментом є графічний аналіз цін. Поряд із цим, важливе місце займають психологічні аспекти поведінки ринку та кількісні методи. Інвестори, як правило, поєднують технічний та фундаментальний аналіз, обираючи метод відповідно до своїх цілей та тривалості інвестицій. Отже, технічний аналіз

можна розглядати як метод прогнозування ринкових тенденцій на основі історичних даних, що допомагає вибудувати ефективну торгову стратегію, а також виявити оптимальні точки входу та виходу з позицій.

Розглянемо найбільш популярні торговельні системи, що ґрунтуються на основі технічного аналізу біржових графіків[33]. Однією із них є – трендова. Ця стратегія заснована на передбаченні того, що ціни будуть зростати або падати відповідно до тренду на ринку, що. Важливим аспектом цього підходу є визначення часових інтервалів, які існують на ринку. Перевагами трендових торгових систем є простота впровадження та використання, високоприбуткові операції та низькі витрати на торгівлю. В моменти безнаправленого руху, тобто флетової структури дана стратегія має свої недоліки. Якщо така торгова система залишається при зміні ринкової ситуації, то дрібні та збиткові угоди триватимуть тривалий час. Ще одним недоліком трендових систем є «ковзання». Для відносно великих підприємств лише значні зміни цін на активи можуть сформувати необхідний розмір портфеля. Якщо актив є неліквідним або має високу волатильність ціни, «ковзання» може підірвати прибутковість торгового алгоритму. Стратегія «наслідування тренду» є однією з найпоширеніших у трейдингу. Вона базується на спостереженні за загальним напрямом ринку та слідуванні за ним для отримання прибутку. Це означає, що трейдер купує активи, коли ринок зростає, і продає, коли ринок падає. Основні принципи цієї стратегії включають виявлення ринкового тренду, вибір активів, що відповідають цьому тренду, встановлення позицій та управління ризиками. Трейдери також повинні постійно моніторити ринок і готові змінювати свою стратегію у випадку змін тренду. Ця стратегія вимагає досвіду та навичок аналізу ринку, оскільки тренди можуть змінюватися, і трейдери повинні бути готові реагувати на ці зміни.

Основні принципи цієї стратегії включають:

1. Ідентифікація тренду – трейдери спочатку визначають загальний ринковий тренд, який може бути піднімальним (більшість цін зростає) або

спадальним (більшість цін зменшується);

2. Вибір активів – після ідентифікації тренду, торговці вибирають активи, які найбільше корелюють з цим трендом. Наприклад, якщо тренд піднімаючий, торговці можуть вибрати активи, які зазвичай зростають в таких умовах;

3. Пошук точок заходу в ринок – трейдери шукають оптимальну позицію на вибраних активах, для входу в ринок, намагаючись відстежувати розвиток тренду;

4. Менеджмент ризиків – трейдеру враховувати ризики, встановлювати стоп-лоси (stop-loss) та тейк-профіт (take-profit) для захисту вкладених коштів;

5. Моніторинг та адаптація – трейдери постійно моніторять ринок та готові адаптувати свою стратегію відповідно до змін у тренді.

Візуальне відображення торгівлі по тренду відображено на рисунку 2.2

Рис 2.2 Візуальне відображення точок заходу в ринок по тренду [31]

На рисунку 2.2 відображено можливі точки входу в ринок при використанні стратегії «наслідування тренду» із допомогою індикатора ковзних середніх, а саме ЕМА 200. ЕМА 200 (Exponential Moving Average 200) – це технічний індикатор, який використовується для виявлення тривалих трендів на фінансових ринках. Індикатор ЕМА 200 підраховує середню ціну за

останні 200 торговельних днів, надаючи більше ваги найновішим даним [36].

Ринок не завжди слідує трендам. Бувають періоди, коли ціни коливаються в обмеженому діапазоні без чітко вираженого напрямку. Це явище називається – флетом або бічним рухом. Горизонтальний канал на ринку – це флет, коли ціна коливається між двома рівнями: підтримки (нижній) та опору (верхній). Ціна не може пробити жоден із цих рівнів протягом певного часу, утворюючи коливання в межах каналу. Рівень підтримки – це зона, де ціна не опускається нижче, оскільки покупці активно викуповують актив, що сприяє зростанню ціни [37].

Рівень опору – це рівень, де актив зустрічає сильний продаж, і ціна не може піднятися вище. Зазвичай він утворюється на круглих числах, де люди здебільшого охоче приймають рішення про продаж активу. Це психологічна складова, так як психології людини потрібно на щось опиратись при своїх діях. Круглі ціни зазвичай і утворюють великі рівні супротиву. Так, наприклад, ціна за акцію в 100 умовних одиниць буде більше до себе привертати уваги, ніж ціна в 93,573 умовні одиниці. Тому в таких зонах увага трейдерів більше зосереджена на графіку, ніж в будь які інші моменти. Саме в таких умовах флетові тактики стають дуже ефективними. Флетові стратегії використовуються для торгівлі в періоди низької волатильності, коли ринок «спить» і не показує значних рухів ні вгору, ні вниз. Вони ґрунтуються на ідентифікації рівнів підтримки та опору, де ціни зазвичай відбиваються, і торгівлі між цими рівнями. Основна перевага флетових тактик полягає в їхній здатності захистити трейдера від великих втрат під час флету та отримати невеликі, але стабільні прибутки від короткострокових коливань цін. Важливо розуміти, що такі стратегії вимагають постійного моніторингу ринку та швидкого реагування на зміни.

Флетові стратегії також дозволяють трейдерам уникнути помилкових сигналів, які можуть виникати під час невизначеності на ринку, та зберегти свої ресурси для наступного періоду тренду. Вони можуть бути особливо корисними під час консолідації, коли ринок готується до нового великого

руху. Зрештою, використання флетових тактик може допомогти трейдерам зберігати стабільність у складні ринкові періоди та бути готовими до змін, коли ринок повернеться до трендового стану. Флетові періоди найчастіше трапляються перед важливими новинами, під час економічних очікувань або після великих трендових рухів, коли ринок «заспокоюється». Торгівля в таких умовах потребує терпіння та обережності, адже пробій рівнів підтримки або опору може призвести до зміни ринкової структури. Флетові тактики добре підходять для короткострокових спекуляцій. Вони дозволяють трейдерам отримувати стабільні прибутки на малих коливаннях, коли ринок не готовий до серйозних рухів, і є незамінними в умовах, коли трендові стратегії стають менш ефективними через низьку волатильність. Приклад флетової ситуації наведено нижче на рисунку 2.3.

Рис 2.3 Візуальне відображення потенційних точок заходу в ринок при торгівлі в флетовому ринку [31]

На представленому рисунку 2.3 наведено графіку золота. Ми маємо згому спостерігати характерну для флетового ринку картину: ціна коливається в межах чітко визначеного діапазону, обмежена верхньою та нижньою лініями опору. Це свідчить про те, що попит і пропозиція на золото в даний момент

приблизно збалансовані, і сильних рухів у будь-якому напрямку не очікується. Стрілками на графіку позначені потенційні точки входу в угоду. Від верхньої лінії супротиву слід розглядати позиції та шукати точки заходу в ринок для продажу даного активу, і навпаки – від нижньої лінії слід виявляти фактори, які будуть підтверджувати вхід в ринок купівлею даного активу.

Також великою популярністю користуються стратегії побудовані на торгівлі паттернів та графічних фігур. Торгівля по паттернах та фігурах технічного аналізу – це стратегія, яка використовує історичні криві цін і торгових об'ємів для прогнозування майбутніх рухів ринку. Цей метод базується на тісному дослідженні та аналізі попередніх торговельних даних, щоб виявити повторювані форми, які можуть вказувати на майбутні зміни. Паттерни – це відображення попередніх рухів цін, які можуть повторюватися в майбутньому. Наприклад, «голова-хвіст» (head and shoulders) або «три зірки» (three white soldiers). Фігури – це більш складні комбінації паттернів, які можуть включати кілька різних форм, що вказують на сильні тенденції або зміни на ринку.

Незалежно від ринку, ціна, як правило, не стоїть на місці. При цьому «сліди», які залишають ціни на графіках, підпорядковуються певним закономірностям. Сама природа вказаних закономірностей викликає деякі сумніви, але сьогодні вивчення цих «слідів» отримало широке визнання. Як зазначено в роботі О. Елдера [34]: «Фігури, які ви бачите на графіках або на екрані комп'ютера, є слідами, залишеними «биками» і «ведмедями». Аналітик – це мисливець, який шукає ледь помітні сліди, видимі тільки тим, хто знає, куди дивитися». Ці сліди на графіках отримали назву фігур технічного аналізу. І все-таки для чого необхідно вдаватися до дослідження вказаних закономірностей? Відповідь на поставлене запитання достатньо проста: фігури технічного аналізу можуть допомогти визначити, чи продовжуватиметься тренд, чи ні. А це, у свою чергу, задає тактику гри. Варто відмітити, що ідентифікація фігур – справа неоднозначна, все залежить від точки зору аналітика на ринок у цілому і на поточну ситуацію зокрема. Перш ніж перейти

до розгляду конкретних типів фігур, необхідно зробити декілька попередніх зауважень. По-перше, історично прийнято виділяти три основні групи фігур технічного аналізу [37]:

- фігури продовження тенденції: до них належать «прапори» і «вимпели»;
- фігури розворотів ринку: дана група включає в себе такі фігури технічного аналізу : « голова і плечі», «подвійне дно», « подвійна вершина», «потрійне дно», потрійна вершина»;
- слід зазначити, що деякі фігури можуть бути як фігурами продовження, так і реверсивними фігурами. Відома така подвійна роль у «трикутників» і «прямокутників».

Коли декілька фігур на графіку одно направлені, то їх сигнали взаємно посилюються. Наприклад, коли відбувся перетин низхідної лінії тренду і завершилося формування «подвійного дна», то обидва факти вказують на те, що низхідний тренд закінчується. Коли фігури різно направлені, то їх сигнали взаємно знищуються і найкраще утриматися від входження в ринок і почекати подальшого розвитку подій.

Здійснимо поглиблений розгляд кожної з вказаних графічних конфігурацій.

«Голова і плечі» – Висхідний тренд визначається послідовним рухом ціни вгору, при якому кожен новий максимум перевищує попередній. Якщо цей процес переривається, і наступний пік не може подолати попередній, то це може вказувати на втрату бичачої сили і потенційну зміну тренду на ведмежий. Такий розвиток подій часто супроводжується формуванням розворотного паттерну «голова і плечі»

На рисунку 2.4 відображено графічний приклад ситуації із фігурою «голова і плечі»

Рис 2.4 Фігура технічного аналізу «Голова і плечі» [31]

Трейдери використовують паттерн «голова і плечі», що зображено на рисунку 2.4, як сигнал про можливий розворот ринку з висхідного на низхідний. Цей паттерн складається з трьох характерних піків, а лінія, що з'єднує їх основи, називається «лінією шиї». Пробою цієї лінії вниз вважається підтвердженням сигналу на продаж. Чим більш вираженим є нахил лінії «шиї» вниз, тим сильнішим вважається ведмежий сигнал. На прикладі зображено горизонтальною лінією – «лінію шиї», В даному випадку фігура технічного аналізу прекрасно відпрацювала. Ми бачимо, що ціна декілька раз тестувала лінію шиї, створивши там лінію підтримки, потім пробила та закріпилась нижче рівня шиї, що є хорошим знаком для зміни тренду на низхідний. Згодом ціна прийшла тестувати «лінію шию» навпаки знизу вверх, і не пробила даний рівень, що також є сильним підтверджуючим сигналом зміни тренду, і дає змогу спекулянтам відкривати короткі позиції із чітко зрозумілими стоп лоссами (над рівнем «лінії шиї»), тому що якщо інструмент проб'є лінію шиї, то даний паттерн буде не актуальним, і не слід відкривати короткі позиції, так як ситуація змінилась і даний паттерн не актуальний.

Важливим є той факт, що після пробиття лінії «шиї» зниження ціни, як

правило, відбувається на величину, рівну відстані від лінії «шиї» до вершини «голови». Ідентифікація фігури може бути суб'єктивною, особливо якщо елементи фігури нечітко виражені. Для більш точного прогнозування руху ціни необхідно використовувати додаткові інструменти технічного аналізу. Фігура «Голова і плечі» є потужним інструментом технічного аналізу, але для більш точного прогнозування руху ціни рекомендується використовувати її в комплексі з іншими індикаторами та методами [37]. Наприклад, можна використовувати фігуру «Голова і плечі» разом з індикатором RSI та середньою ковзною. Якщо ціна пробиває лінію шиї, а RSI перебуває в зоні перекупленості і ціна знаходиться нижче середньої ковзної, то це значно підвищує ймовірність того, що тренд дійсно зміниться, однак слід враховувати індивідуальні особливості ринку та обставин, що на нього зараз впливають, такж слід враховувати індивідуальні особливості трейдера, який аналіз є так відповідно намагається відіграти дану ситуацію на ринку, тому що трейдера по своїй природі різні, і деякі можуть трактувати одну й ту ж ситуацію по-різному. «Зворотна голова і плечі». Відмінність від попередньої фігури полягає в тому, що дана конфігурація формується при низхідному тренді. Формування і розвиток даної фігури відбувається точно, як і у попередньому випадку, тільки навпаки – фігура знаходить на графіку спадаючого тренду, та інформує про формування потенційного змiну тренду із низхідного на висхідний. Підтвердження даної фігури є вихід ціни за рівень супроти та і закріплення вище нього, з можливим повтором тестування лінії шиї уже в якості рівня підтримки для даної фігури. Пробиття та закріплення ціни над рівнем шиї є важливим фактором для даної фігури технічного аналізу, та свідчить про вихід ціни із неї ввєрх, що в свою чергу відкриває ціні потенціал росту на висоту, яка співставна відстані від кінцівки голоди до лінії шиї даного фігури . На рисунку 2.5 графічно зображено приклад даної фігури на графіку.

Рисунок 2.5 Графічне зображення паттерна «Перевернута голова і плечі» [31].

Паттерн «перевернута голова і плечі» (іноді називається «інверсія голова і плечі») є одним із популярних розворотних паттернів у технічному аналізі, що вказує на можливе завершення низхідного тренду і початок висхідного руху. Основні складові даного паттерну складається із трьох основних елементів: ліве плече, голова, праве плече та лінія шиї, яка виступає зоною супротиву. Вона є ключовим рівнем опору: коли ціна пробиває лінію шиї вгору, це підтверджує розворотний сигнал. Торговці часто відкривають довгу позицію після пробиття або чекають на ретест лінії шиї. Трейдери часто використовують висоту паттерну (від лінії шиї до мінімуму голови) для визначення цільової ціни, додаючи цю відстань до рівня пробиття. Цей паттерн вважається потужним індикатором зміни ринку і часто використовується як сигнал для довгих позицій у бичачому тренді.

Іншою розвотною фігурою технічного аналізу є фігура «подвійне дно» – це розворотний паттерн у технічному аналізі, який сигналізує про можливу зміну тренду з низхідного на висхідний. Вона є своєрідним «дзеркальним» відображенням фігури «Голова і плечі», але з більш оптимістичним підтекстом. Графічне зображення даної фігури технічного аналізу наведено на

рисунку

2.6

Рис 2.6. Графічне відображення фігури технічного аналізу «Подвійне дно»[31].

На рисунку 2.6. зображено дану графічну модель паттерна «подвійне дно». Фігура виглядає, як два мінімуми приблизно на одному рівні, розділені невеликим відкатом вгору. Це нагадує букву «W». Між цими двома мінімумами утворюється лінія підтримки, яку ціна двічі тестує і відбивається від неї. Основними елементами даної фігури виступають приблизно рівних два мінімуми та лінія супротиву над ними. Коли ціна пробиває лінію супротиву вгору, і закріплюється вище нього – це є сигналом для трейдерів до покупки. На ринку відбувається зміна балансу сил між продавцями і покупцями. Продавці втрачають свою силу, а покупці починають переважати. Коли попит перевищує пропозицію, ціна пробиває лінію підтримки вгору, сигналізуючи про початок нового висхідного тренду.

Модель «Подвійне дно» – це модель бичачого розвороту, яка виникає в нижній частині спадного тренду. Модель «Подвійне дно» нагадує букву «W» через два дотики до мінімуму і зміну напрямку тренду з низхідного на висхідний. Продавці не зможуть надрукувати новий мінімум нижче

попереднього, оскільки основне правило технічного аналізу говорить, що двічі торкнутий мінімум стає рівнем підтримки, що дозволяє покупцям підштовхнути ціну вище. Фігура технічного аналізу «Подвійне дно» також відома як W-подібна модель торгівлі. Найвища точка відскоку після першого дна вважається тригером моделі. У найвищій точці відскоку проводиться горизонтальна лінія, яка називається «лінія ший». Графічна фігура «Подвійне дно» вважається моделлю бичачого розвороту, оскільки вона ініціюється низхідним трендом і завершується висхідним трендом. Модель «Подвійне дно» є однією з найсильніших розворотних моделей. Паттерн «Подвійне дно» складається з двох дна, і це не дуже поширена модель. Модель дуже ефективна в прогнозуванні зміни напрямку тренду, якщо вона правильно ідентифікована. Її найбільша перевага полягає в тому, що вона пропонує чітко визначені рівні. Лінія ший позначає ризик і допомагає визначити тейк-профіт. Фіксація прибутку – це практика продажу активу, здебільшого акцій, коли актив піднявся в ціні на ринку. Акції з подвійним дном – це падіння індексу, за яким слідує відскок, таке ж значне падіння і ще один відскок. Фігура «подвійне дно» реєструє корекцію в триваючому низхідному тренді. Багато аналітиків вважають, що найпростіший спосіб розпізнати подвійне дно – це перевірити два мінімуми. Перший мінімум завжди буде означати падіння на 10-20%, а другий мінімум залишиться в межах 3-4% від попереднього мінімуму. Обсяг індексу зростатиме, як тільки підтвердиться висхідний тренд. Вважається, що розворот тренду починається, коли з'являється модель подвійного дна, оскільки вона, як правило, вказує на те, що потенційний висхідний тренд не за горами. Модель подвійного дна корисна для прогнозування середньострокового і довгострокового руху цінних паперів. Ціна цінного паперу рухається вгору після першого дна і деякий час тримається біля максимуму, вказуючи на те, що вона вагається, чи варто знову йти вниз. Це, як правило, означає, що попит на актив зростає, але ще недостатньо сильний для прориву. Наступною схожою формацією є – «потрійне дно», воно по суті таке ж саме як і попередня формація, але при

цьому підтримка тестується три (і більше) разів[38]. Приклад даної фігури технічного аналізу зображено на рисунку 2.7

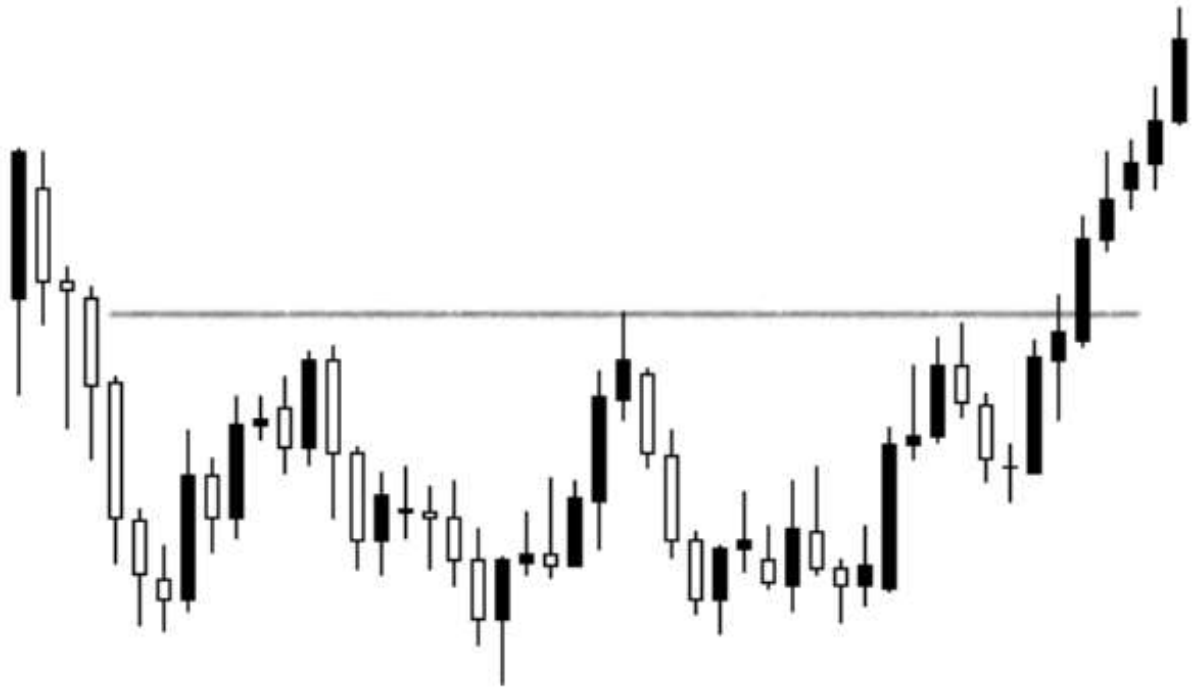

Рис 2.7 Фігура технічного аналізу «Потрійне дно»[38]

Фігура технічного аналізу «Потрійне дно», що відображено на рисунку 2.7. є потужним розворотним паттерном, що сигналізує про завершення низхідного тренду і потенційний початок висхідного руху. Вона є подібною до подвійного дна, але має ще одну точку низу, що підвищує надійність паттерну. На графіку «потрійне дно» виглядає як три послідовні мінімуми, розташовані приблизно на одному рівні, з проміжними підйомами між ними. Паттерн вважається підтвердженим, коли ціна пробиває лінію шиї вгору. Це може слугувати сигналом для відкриття довгої позиції. Зазвичай трейдери відкривають довгу позицію після пробиття лінії шиї або чекають на ретест цього рівня, щоб упевнитися в його перетворенні на підтримку. Рекомендується встановлювати стоп-лосс трохи нижче рівня третього дна, щоб захистити позицію на випадок хибного пробиття. Для визначення цільової ціни трейдери зазвичай вимірюють відстань від рівня підтримки (лінія дна) до лінії шиї та додають її до точки пробиття. Це дає приблизну ціль для виходу з позиції. «Потрійне дно» є надійним сигналом для відкриття довгих позицій і

часто використовується трейдерами для визначення оптимальних моментів входу на початку нового висхідного тренду. Якщо фігури «Подвійне дно» та «Потрійне дно» сигналізують про можливий розворот тренду з низхідного на висхідний, то «Подвійна вершина» та «Потрійна вершина» вказують на потенційний розворот тренду з висхідного на низхідний. Це своєрідні дзеркальні відображення розворотних паттернів, які ми розглядали раніше.

Приклад ситуації, де відображено фігуру технічного аналізу «Подвійна вершина» відображено на рисунку 2.8.

Рисунок 2.8 Графічне відображення фігури технічного аналізу «Подвійна вершина»[31].

Із рисунку 2.8. слідує, фігура технічного аналізу «Подвійна вершина» – складається з двох піків приблизно на одному рівні, розділених невеликим відкатом вниз. Лінія, що з’єднує вершини цих піків, називається лінією опору. Коли ціна пробиває цю лінію знизу, це сигнал до продажу.

Аналогічно до «Подвійної вершини» Принцип використання фігур «Подвійна вершина» та «Потрійна вершина» аналогічний до фігур «Подвійне дно» та «Потрійне дно», але з протилежним напрямком сигналу, але з

більшою кількістю підтверджень. Вона складається з трьох піків приблизно на одному рівні, розділених невеликими відкатами вниз. Лінія опору з'єднує вершини цих піків. Пробою цієї лінії знизу є більш надійним сигналом до продажу, ніж у випадку з «Подвійною вершиною». Обидва паттерни сигналізують про можливе завершення висхідного тренду і перехід до спадного. Кожен із паттернів є сильнішим, коли обсяги торгів зростають при пробитті лінії шиї. Ці паттерни використовуються для визначення точок виходу з довгих позицій і входу в короткі позиції на початку нових спадних трендів.

Наступним важливим геометричних фігур технічного аналізу є – трикутники. Фігура «трикутник» у технічному аналізі є одним із найбільш популярних паттернів, що допомагає трейдерам визначити потенційний напрям руху ринку після періоду консолідації. Вона відображає боротьбу між покупцями і продавцями, що призводить до зменшення коливань ціни та створення вузького діапазону, що нагадує форму трикутника. Після завершення фігури ціна часто робить сильний прорив в один із боків, що сигналізує про початок нового тренду або продовження існуючого. Паттерн «трикутник» формується, коли ціна стискається в діапазоні між двома трендовими лініями, що сходяться. Одна з ліній виступає як рівень опору, а інша – як рівень підтримки. Протягом цього часу ринок перебуває в стані невизначеності, і учасники ринку очікують на прорив. Основна суть цього паттерну полягає в очікуванні, що після періоду звуження ціна здійснить різкий прорив в один із напрямків. Паттерн трикутника може сигналізувати як про розворотний, так і про продовжуючий тренд, залежно від типу трикутника та контексту ринку. Розвиток цієї фігури відбувається, коли пробивається один із силових рівнів (якщо «трикутник» сходиться, це неминуче). Вважається, що максимальний вихід із «трикутника» відбувається в тому випадку, якщо ціна не дійшла до останньої третини фігури, тобто не відбулося консолідації цін на рівні перетину похилих силових рівнів. При цьому вихід буде рівний величині руху, що послужив початком формування «трикутника» Якщо ж ціна ввійшла

до останньої третини «трикутника», що «сходиться», то можна припускати, що після прориву не спостерігатиметься різкого руху ціни [39]. Як наголошувалося раніше, «трикутники» можуть належати як до фігур продовження тенденції, так і до фігур розворотів. Все залежить від напрямку «трикутника» (напряму бісектриси). «Висхідний (низхідний) трикутник» із більшою імовірністю завершиться проривом угору (вниз). Одним із прикладів висхідних трикутників – є патерн «бичачий прапир», графічне відображення даного патерну наведено на рисунку 2.9

Рис 2. 9 Графічне відображення патерну « Бичачий прапир»[31].

Із рисунку 2.9, видно, що початком формування фігури виступив значне та швидке миттєве зростання ціни, після чого інструмент встав у корекцію та рухався у нисхідному каналі, який відмічено двома похилими лініями, після низхідної консолидації, інструмент пробиває та закріплюється над похилою лінією супротиву, що призводить до сильного імпульсного виходу інструменту вгору і тим самим паттерн відпрацював. Також доволі розповсюдженим паттерном є – висхідні трикутники, які легко розпізнати на графіку. Висхідний трикутник виникає, коли рівень опору залишається горизонтальним, а

підтримка піднімається під кутом вгору. Цей паттерн часто розглядають як сигнал на продовження висхідного тренду. На рисунку 2.10. відображено приклад графіка інструмента, на якому виникає фігура технічного аналізу «Висхідний трикутник»

Рис 2.10 Відображення фігури технічного аналізу «Висхідний трикутник»[31].

Із рисунку 2.10 . видно, що механізм формування паттерну « висхідний трикутник» схожий на попередній нами розглянутий паттерн «Бичачий прапір» а саме: після початкового висхідного імпульсу, ринок стає в консолідацію, однак в даному паттерні консолідація супроводжується двома похилими лініями, які направлені в різні сторони. Мінімуми нижньої похилої лінії постійно підвищуються, а максимумами верхньої похилої лінії зменшуються, і тим самим утворюється ситуація, де ціна постійно звужується, після чого пробиваючи похилу лінію вгору, ринок робить імпульсний вихід. Таким чином, трейдер побачивши формування даної фігури технічного аналізу на графіку завчасно може очікувати виходу із консолідації та грати на

пробій похилого рівня супротиву, або ж на ретесті похилої лінії після пробиття, що вважається підтвердженням даної формації. Стоп -лосс в даній ситуації зазвичай ставлять нижче лінії підтримки або ж нижче останнього мінімуму трикутника, щоб зменшити збитки в разі хибного виходу із трикутника. Визначенням цільової ціни (take profit) зазвичай береться середня ціна консолідації або ж відстань між лінію підтримки та лінією супротиву і відкладається дана відстань від точки пробиття похилої лінії супротиву. Пробій лінії опору прийнято вважати більш надійним, якщо пробій супроводжується збільшення обсягів торгів, це свідчить про високу активність покупців. Загалом висхідні трикутники допомагають трейдерам шукати точки заходу в ринок при зростаючому тренді, із зрозумілими цілями та рівнями куди можна встановити стоп-лосс.

Технічний аналіз є потужним інструментом в арсеналі спекулянтів, на його основі побудовано багато тактик та стратегій спекулятивних операцій на фондових ринках, таких як: пробій горизонтальних ліній в трендовому ринку, пробій похилих ліній на висхідному та низхідному ринку. Також було продемонстровано патерни з допомогою яких можна шукати точки розвороту тренду (патерн «Голова і плечі» , «Подвійна та потрійна вершина» і їм протилежні по напрямку патерни (« Перевернута голова і плечі», «Подвійна та потрійна вершини»). Також були продемонстровані такі індикатори, як ЕМА (середня ковзна), що є одним із найпопулярніших індикаторів у арсеналі будь-якого трейдера. Також спекулянти використовують стратегії не тільки пробій рівні, але й їм протилежні – відскок від рівнів по тренду. Кожен трейдер самостійно методом спроб та помилок, отримання збитків, досвіду та, звичайно великої кількості знань обирає для себе працюючу стартегію гри на біржовому ринку. Хоча технічний аналіз є популярним інструментом серед трейдерів, він не позбавлений недоліків. Його часто критикують за суб'єктивність інтерпретації графіків та залежність від минулих даних. Крім того, несподівані події на ринку можуть суттєво вплинути на ціну активу, що робить прогнози технічного аналізу не завжди точними. Проте, технічний

аналіз залишається корисним доповненням до інвестиційного арсеналу, особливо при комбінуванні з фундаментальним аналізом. Ефективність технічного аналізу залежить від здатності трейдера розпізнавати та інтерпретувати різноманітні паттерни, розуміючи, що вони не є абсолютними істинами, а радше вказівками для прийняття обґрунтованих рішень. Технічний аналіз у трейдингу має сенс, оскільки надає трейдерам цінну інформацію для орієнтації в ринку та ухвалення рішень. Його ефективність залежить від розуміння ринкових закономірностей та вміння адаптуватися до змін.

Фінансові та товарні ринки вимагають від учасників високого рівня професійної підготовки. Щодня фінансисти корпорацій, аналітики, трейдери фінансових установ і біржові спекулянти приймають велику кількість рішень щодо купівлі та продажу різноманітних фінансових та матеріальних активів. Щоб знизити ризики таких операцій і досягти очікуваного прибутку, кожен із них повинен розуміти та аналізувати низку чинників, що впливають на ринкові ціни й курси, а також формують тенденції до зростання або зниження.

Фундаментальний аналіз спрямований на встановлення реальної вартості активу, виходячи з його основних характеристик. Порівняння цієї вартості з поточною ринковою ціною дозволяє визначити, чи актив недооцінений або переоцінений інвесторами. Головною метою фундаментального аналізу є визначення істинної, справедливої ціни досліджуваного товару. Порівнюючи отриману оцінку із поточним станом ринку, робиться висновок – переоцінений чи недооцінений цей товар. Досвідчені спекулянти також використовують фундаментальний аналіз, реагуючи на новини фундаментального характеру. Моделі, методи та інструменти фундаментального аналізу передбачають вивчення всієї сукупності інформації стосовно ринку базового активу з метою визначення впливу всіх можливих кон'юнктурних факторів на процес формування прогнозованої динаміки параметрів фінансових інструментів, що, в остаточному підсумку, надає можливість визначити ціну. Інформаційний простір фундаментального аналізу фінансових ринків охоплює: динаміку

макроекономічних показників; інформацію про внутрішнє та зовнішнє середовище економічних суб'єктів ринків базових активів; галузевий розріз інноваційної та інвестиційної активності; інвестиційну активність іноземних інвесторів; пріоритети макроекономічного регулювання в країні; кон'юнктуру фондового, грошово-кредитного, валютного, товарно-сировинного ринків України [40]. Основою фундаментального аналізу є вивчення всіх факторів макроекономічного життя суспільства, що суттєво впливають на динаміку цін основних базових товарів, цінних паперів та валюти [41]. Фундаментальний аналіз повинен передбачити основні напрями динаміки зміни ринкової ціни, або, як ще називають це явище фінансові аналітики, тренди.

Серед останніх можна виділити такі групи новин [42]:

- оголошення макроекономічних індикаторів, що відображають стан економіки країн;
- дослідження аналітиків провідних інвестиційних компаній або аналітичних бюро, таких, як компанії Merrill Lynch, Morgan Stanley Dean Writter і Goldman Sachs (дослідження можуть торкатися країн, галузей, товарних ринків та конкретних компаній);
  - корпоративні новини від акціонерних компаній;
  - політичні події;
  - природні явища.

Новинні події зазвичай спричиняють короткочасні коливання на ринку, але рідко формують довготривалі тренди. Для того, щоб новина стала каталізатором для формування тренду, вона повинна збігтися з певними ринковими умовами. Більшість фундаментальних новин публікується за розкладом, що дозволяє учасникам ринку заздалегідь оцінити їхній потенційний вплив. Натомість це знижує ступінь несподіванки і, відповідно, масштаб ринкової реакції. Більшість фундаментальних новин публікується за розкладом, що дозволяє учасникам ринку заздалегідь оцінити їхній потенційний вплив. Це знижує ступінь несподіванки і, відповідно, масштаб ринкової реакції. Однак, психологічні фактори, такі як страх і жадібність,

можуть посилювати або послаблювати вплив новин на ринок. Наприклад, якщо ринок вже перебуває в стані підвищеної волатильності, навіть незначна новина може спровокувати паніку або ейфорію серед трейдерів. Візьмемо для прикладу останні важливі новини, які стались в політичному житті. Восени 2024 року відбулись вибори президента Америки, в яких перемогу отримав Дональд Трамп. Активно підтримував Дональда Трампа у його передвиборчій компанії учасник його команди – бізнесмен Ілон Маск. Після оголошення перемоги Дональда Трампа на виборах, акції компанії «Tesla» з тикером «TSLA» вирости на 30%, на рисунку 2.11 відображено графік акцій компанії Tesla після виборів президента США 2024 року.

Рис 2.11 Вплив фундаментальних факторів на вартість акцій[31].

На рисунку 2.11 зеленою лінією позначено вихід важливої квартальної фінансової звітності компанії TSLA. Після виходу даних компанія вирости за 4 дні на 30% із 214\$ за одну акцію до 274\$ за одну акцію, що є неймовірним показником для такої капіталомісткої компанії як Tesla. Синьою лінією позначено ніч президентських виборів в США 2024 року, після чого акції компанії за ті ж 4 дня також вирости на 30% із 250\$ за акцію до 328\$ за одну

акцію компанії. Даний приклад чудово ілюструє важливість фундаментального аналізу та його актуальність на сьогоднішній день. Також дуже важливим фактором фундаментального аналізу є прогнозування бізнес циклів, товарно-сировинних ринків, геополітичної ситуації в світі, аналіз дій найбільш впливових центральних банків у світі, вихід важливих новин та інші. Ринкова реакція на новини залежить від ступеня їхньої передбачуваності. Очікувані події, такі як виступи політичних лідерів або публікація економічних даних, зазвичай менш впливові на ринок, оскільки інвестори вже врахували їх у своїх прогнозах. Однак, значна відмінність між реальними даними та очікуваннями може призвести до значних коливань на ринку. Несподівані новини, навпаки, часто викликають сильну реакцію, оскільки інвестори не мають достатньо часу для адаптації. Фундаментальний аналіз можна поділити на декілька напрямлень. Спочатку йде аналіз загального глобального стану, якщо ми аналізує компанію, то спочатку оцінюється галузь в якій ця компанія знаходиться, аналізується тенденції галузі, положення її на світовому ринку, перспективи та загрози, проводиться комплексна оцінка. Після макроекономічного аналізу фундаментальний аналіз переходить до мікрорівня, тобто до аналізу окремих компаній. Мета такого аналізу – визначити, чи вартість акцій компанії відповідає її фундаментальній вартості. Для цього аналітики використовують різні методи. Один із них полягає у визначенні внутрішньої вартості компанії та порівнянні її з ринковою капіталізацією. Інший метод передбачає оцінку очікуваної дохідності від інвестицій в акції компанії та порівняння її з дохідністю інших інвестицій. При цьому аналітики використовують різноманітні фінансові показники компанії, такі як прибуток, дохід, боргове навантаження тощо, після цього трейдер уже більш детально оцінює її звітності, фінансові показники, розвиток технологій, конкурентне становище на ринку, структуру витрат, доходів управлінські процеси, функціонування підрозділів компанії, відображення та прогнозування її перспектив чи навпаки прогнозування майбутніх складнощів, боргів і погіршення показників. Це все є факторами фундаментального аналізу

компанії для отримання чіткої картини та про компанію, її становище чи перспективи на яких можна буде спекулювати у відповідний для цього час. Фундаментальний аналіз дозволяє дізнатися про секрети компанії. Вони не лише характеризують динаміку курсу її акцій, а й дають змогу оцінити позиції компанії з різних точок зору [43].

Яку стратегію трейдеру потрібно використовувати при спекуляціях на новинах. Торгівля під час виходу новин – це один із найрозповсюдженіших спекуляцій як для спекулянтів-новачків, так і для спекулянтів, яка мають деякий досвід роботи на фінансових ринках. Сутність даного виду торгівельних спекуляцій заключається в тому, щоб відкривати угоди під час виходу публікації впливової макроекономічної статистики. Це дає змогу трейдерам заробити на різко зростаючій волатильності та цінових імпульсах, які можуть бути сформованими в прогнозований період виходу важливих новин. Різні сегменти ринку по-різному реагують на новини. Тому успішність торгівлі на новинах залежить від вибору подій, які матимуть найбільший вплив на конкретний актив. Чим важливіша новина і чим ближче вона стосується певного сегмента ринку, тим гострішою буде реакція ціни на цю новину.

Ефективна торгівля вимагає попереднього аналізу новинного календаря. Щоб успішно торгувати, необхідно заздалегідь відстежувати новини та знати точні дати їх публікації. Це дозволяє визначити, які активи можуть найбільше відреагувати на вихід нових даних. Для успішної торгівлі важливо не тільки реагувати на новини, але й передбачати їхній вплив. Виставляючи відкладені ордери заздалегідь, можна отримати перевагу над іншими учасниками ринку. Однак, стратегія «купувати на чутках» вимагає розуміння того, як ринок формує ціни в очікуванні новин. Новачкам рекомендується ретельно вивчати цей нюанс перед тим, як застосовувати його на практиці. Часто така стратегія використовується на валютному ринку, де трейдери спекулюють на рухах валютних пар, пов'язаних з країнами, що публікують важливі економічні дані. Ключовий принцип торгівлі на основі новин полягає в тому, щоб

ідентифікувати події, які можуть суттєво вплинути на ринок. Зазвичай, економічні календарі ранжують події за їхньою значимістю, вказуючи на очікувану волатильність після публікації даних. Ринкова реакція на новини може бути різноманітною: ціни можуть як зростати, так і знижуватися. Розуміння фундаментальних економічних показників, таких як рівень безробіття, промислове виробництво чи ставка рефінансування, дозволяє прийняти обґрунтовані торгові рішення. Наприклад, якщо очікується погіршення економічних показників, можна розглянути можливість продажу активів до публікації даних. Це схоже на реакцію інвесторів перед виплатою дивідендів і після великих корпоративних скандалів, де акції або зростають у ціні або падають. У макроекономічному плані багато залежить від країни:[44]

- у Великій Британії торгівля на новинах пов'язується зі зростанням роздрібних цін та обсягом продажів, заявами Банку Англії, рівнем безробіття, зростанням ВВП та індексом споживчих цін;

- у стабільній Німеччині найсильнішими індикаторами виступають індекс економічних очікувань ZEW та індекс ділового клімату (IFO), що є збиральними показниками. Також резонанс надають оголошення європейського Центробанку;

- у США, Канаді, Новій Зеландії та Австралії на першому плані стоїть рівень безробіття, споживчих цін, ставка рефінансування, ВВП та ІСЦ.

Торгівля на новинах включає в себе аналіз економічної та політичної ситуації, передбачення майбутніх новин та їх впливу на ринок, очікування трейдерів, інвесторів та прогнозування дій всіх учасників ринку після виходу новини та реакцію на дану новину. Як уже було зазначено попередньо, що є різні типи новин, які можуть впливати на торгівлю. Розглянемо їхню сутність детальніше.

Економічні новини відображують загальну інформацію про стан ресурсів країни через різні показники серед яких: валовий внутрішній продукт і валовий національний продукт, обмінні курси, рівень інфляції, відсоткові ставки, борг і торговий баланс. Він також пояснює поточну ситуацію в

країнах-членах, наприклад, рівень безробіття, рівень неповної зайнятості та тенденції споживчих витрат. У цих публікаціях зазвичай вказується, які галузі швидко розвиваються, які є перспективними, а які, як очікується, знаходять у негативному, спадаючому тренді. Розуміння тенденцій споживчих витрат також може призвести до інвестицій у галузі, де клієнти, швидше за все, витратять свої гроші. Економічні новини – це своєрідний звіт про те, як держава веде своє національне господарство. Вони розповідають нам про те, як певна країна виготовляє товари та послуги, як розподіляє доходи і як взаємодіє з іншими країнами. Ці новини містять важливу інформацію про економічні показники, такі як ВВП, інфляцію, безробіття та обмінні курси. Завдяки їм ми можемо зрозуміти, які галузі економіки розвиваються, а які переживають труднощі. Крім того, економічні новини допомагають інвесторам та трейдерам приймати рішення про те, куди вкладати кошти.

Фінансові новини – новини про фінансовий стан компанії, інформації про результати їх бізнес процесів та фінансові результати від впроваджених методів, відчутно впливає на сприйняття покупцями, акціонерами та іншими. По-перше, чим ліпші фактичні фінансові результати компанії порівняно з очікуваннями, тим кращою буде реакція на вихід новини і як наслідок – більшою буде ціна акцій даної компанії на біржі. Так само і навпаки. Якщо прибутковість компанії нижча за очікувану, ціна акцій, швидше за все, почне спадати. Знання про те, які компанії досягли чи мають намір досягти фінансового успіху в найближчому майбутньому, чудовою можливістю для трейдерів провести спекуляції та визначення потенційних інвестицій. Трейдерам важливо бути в курсі фінансових новин.

Політичні новини – обрання на посаду голови уряду має значний вплив на те, які галузі та компанії в державі отримують найбільшу підтримку, а які – найменшу. Політична нестабільність, викликана різними подіями серед яких можна назвати: військова агресія проти іншої держави або масована мирна акція, нестабільна політична система та неочікувана зміна влади, наприклад, імпічмент або смерть ключового політичного діяча, відобразить значні зміни в

ринкових тенденціях. Також, надзвичайно рідкісні, але дуже жахливі і неочікувані події події, такі як повстання, терористичні атаки чи епідемії світового масштабу, можуть затримати використання ринкової купівельної спроможності. Стихійні лиха, такі як землетруси, урагани, цунамі та повені, можуть суттєво змінити виробничі пріоритети та ринкове споживання учасників галузі, якщо вони не повністю заморожені. Хоча на думки людини можуть впливати новини в довгостроковій перспективі, навіть несвідомо, вони час від часу змінюються через давні культурні та соціальні умови, які відчуває ця особа. Загалом реакція ринку на новини зазвичай триває від декількох хвилин до 3 годин, але може тривати від 3 до 4 днів, дивлячись на фундаментальну складову новини, охоплення території та охопленого сектора під впливом ланцюгових реакцій.

Торгівля на новинах базується на здатності трейдера визначати події, які можуть суттєво вплинути на ціни активів. Новини зазвичай ранжуються за ступенем їхнього впливу на ринок. Чим вище рейтинг новини, тим більшою мірою вона може спровокувати коливання цін. Однак, остаточне рішення про те, на які новини звертати увагу, залишається за трейдером. Однак важливим аспектом є й період перед виходом новини, зазвичай за декілька хвилин трейдери уже роблять свої ставки на дану новину для того, щоб в разі підтвердження їх прогнозу, зайти в ринок завчасно по кращим цінам, і забрати більший прибуток. Такий підхід має свої переваги в тому випадку, якщо очікування трейдера і реальні дані, вихід новини збігається, в такому випадку трейдер отримує велику нагороду за свій ризик. Проте, якщо в даному випадку піде щось не співставне із очікуваннями трейдера, наприклад він не правильно проаналізував ситуацію, або попередньо не врахував всі аспекти виходу даної новини і факторів, які на неї впливають, в такому випадку трейдер може швидко і досить жорстко отримати покарання, так як ціна імпульсно може піти проти нього. В такому випадку рекомендується, попередньо виставляти стоп заявки при допустимій системі ризик менеджменту трейдера, щоб можливо зазнані збитки під час спекуляції не перевищували 2% від капітала. Також, якщо

трейдер заходить в позицію за декілька хвилин до виходу новини, то слід не заходити на повну суму робочого об'єму в позицію, а краще зайти на частину, наприклад на $1/3$ або $1/2$ від повного об'єму входу в позицію. Це збереже трейдера від значних збитків в умовах невизначеності до виходу новини, тому що часто так трапляються маніпуляції перед виходом новини, збільшується активність роботів, алгоритмів, звичайних трейдерів що збільшує об'єм та волатильність. Якщо трейдер зайшов на меншу частину об'єма то це йому дозволяє або менше втрати в разі неправоти, або ж пересидіти дані маніпулятивні коливання до виходу новини, і дасть змогу додати іншу частину позиції уже під час фактичного виходу новини, якщо вона збігається із прогнозом трейдера і всі ризики та наслідки оцінені вірно. В разі якщо трейдер припустився помилки в свої розрахунках та очікування, тоді трейдер має закрити свою позицію і не входити в ринок. Також слід враховувати ще декілька на перший погляд не очевидних, але дуже важливих моментів при торгівлі на новинах.

В момент публікації важливої новини часто відбувається збільшення активності спекулянтів і як наслідок – спреда між цінами купівлі та продажу, або ж це ще називається у спекулянтів – прослизання, яке виникло внаслідок великого потоку заявок в лише одному напрямку, які не зустрічають супротиву з іншої сторони. У разі спрацювання ордерів у момент прослизання відбувається відкриття або закриття позиції по не вигідному для спекулянта ціновому курсу. Новина рухає ціни досить швидко і, звісно, приходить момент фіксації прибутку спекулянтами та трейдерами, і відбувається зупинка руху, і зміна його на протилежний, часто буває, що доволі сильна зміна руху. Якщо бути в грі на ринку у такій ситуації, нерідко можна зазнати неочікуваного спрацювання стопів. Трапляється так, що схожі за своїм сенсом новини не завжди спричиняють звичну реакцію курсу ціни на фінансові інструменти. Недоліком такої стратегії спекуляцій є її невизначеність, через те що не можливо на 100% спрогнозувати, як відреагує ціна на фінансові активи під час публікації новини. На напрямок ціни

впливають не тільки конкретні новини, а й сукупність кількох факторів. Тому для відкриття бізнесу потрібні достатні знання. Відсутність торгівлі новинами пов'язана з появою реквот (явище, яке можна спостерігати, коли замість відкриття ордера ви негайно відкриваєте новий ордер, натиснувши кнопку «купити» або «продати» в торговому терміналі) . з'являється повідомлення, подібне до такого: На екрані з'являється повідомлення «Ваше замовлення не може бути виконане за бажаною ціною». Якщо ціна швидко змінюється, брокер не завжди встигає закрити ордер за раніше зазначеною ціною. Проблема полягає у встановленні невеликих відхилень (значення досягають 5 пунктів).

Розглянемо детальніше на графіках спекулятивну торгівлю на виході новин на рисунку 2.12.

Рис. 2.12 Вихід важливих новин на графіку акції NVIDIA[31].

Як ми бачимо на рисунку 2.12. новина стосовно квартальних прибутків по акції NVIDIA вийшла значно краще очікувань, плюс був ажітаж стосовно штучного інтелекту, що є важливим фактором. Після виходу новини ціна прибила важливий рівень супротиву і різко продовжила своє зростання на 20%. Після прориву рівня опору, ціна почала різко зростати, що свідчить про значний приплив покупців та оптимістичні настрої на ринку. Це також

супроводжувалося збільшенням обсягу торгів (свічки об'єму внизу графіка), що підкреслює силу тренду. Зазвичай після такого сильного прориву вгору ціна має потенціал продовжувати ріст, особливо якщо квартальний звіт дійсно виявився позитивним і інвестори очікують стабільного зростання доходів компанії в майбутньому. Дуже вигідна ситуація для спекуляцій, захід до виходу новини зі зрозумілим стоп -лоссом дозволила б в даній ситуації забрати хороший вихід. Також можна привести приклад вихід новини на парі євро/доллар, що відображено на рисунку 2.13

Рис 2.13 Торгівля на новинах в парі євро/доллар [45]

На рисунку 2.13, ми бачимо як від нижнього рівня підтримки, під час виходу позитивних новин ціна демонструє стрімкий ріст до іншого верхнього рівня супротиву.

Отже, на практиці професійні трейдери та спекулянти при торгівлі на новинах рекомендують використовувати для входу на ринок виключно серйозні та важливі новини – засідання, виступи, зміни монетарної політики тощо. Можна при цьому підготуватись наперед, та заздалегідь розмістити відкладені ордери в напрямку передбачуваного руху, щоб не ловити поїзд, що вже пішов. Обов'язково потрібно в роботі використовувати стоп-лоси на випадок несподіваних розворотів та корекцій, а також проаналізувати історію рухів у попередні виходи схожих аналогічних новин, щоб розуміти,

ймовірнішу реакція ринку. При фундаментальному підході аналізуються всі чинники, які так чи інакше впливають на ціну товару. Робиться це для того, щоб визначити внутрішню або дійсну вартість товару [45]. Згідно із результатами фундаментального аналізу, саме ця дійсна вартість і показує, скільки насправді коштує той або інший товар. Якщо дійсна вартість нижча за ринкову ціну товару, значить товар потрібно продавати, оскільки за нього дають більше, ніж він коштує насправді. Якщо дійсна вартість вища за ринкову ціну товару, значить потрібний необхідно купувати, бо він продається дешевше, ніж коштує насправді. При цьому виходять винятково із законів попиту і пропозиції. Часто вважається, що технічний та фундаментальний аналіз – це два протилежних підходи до аналізу ринку. Однак, на практиці більшість трейдерів поєднують обидва методи. Проблема виникає тоді, коли ці два підходи дають суперечливі сигнали. Наприклад, фундаментальні фактори можуть вказувати на зростання ціни акції, в той час як технічний аналіз сигналізує про зниження. У такі моменти трейдерам особливо важко прийняти рішення. Фундаментальний аналіз може допомогти визначити тенденції ринку, але лише фундаментального аналізу недостатньо, щоб визначити конкретний час роботи. У цьому випадку доцільніше використовувати технічний аналіз. Фундаментальний аналіз зазвичай використовують інвестори, які хочуть реалізувати довгострокові стратегії та отримати вигоду від багаторічних тенденцій. Небагато провидців можуть побачити ранні рухи тенденції. Вони можуть зробити це лише за допомогою фундаментального аналізу, своєчасно визначаючи зв'язки між різними фундаментальними індикаторами, вибираючи індикатор перед собою та реагуючи на нього, коли це необхідно. Всі інші зупиняються і чекають. Виявлення довгострокових змін на валютному ринку зумовлені переважно економічними факторами, такими як різниця в темпах економічного зростання різних країн, а також політичними рішеннями. Технічний аналіз, здебільшого, використовується для короткострокових прогнозів і спекулятивних операцій. Виявлення довгострокових трендів зазвичай є завданням технічного аналізу, а фундаментальний аналіз допомагає

пояснити причини цих трендів. Незважаючи на те, що обидва підходи мають свої переваги, жоден з них не дає абсолютно точного прогнозу. Тому для більш ефективного прийняття торгових рішень рекомендується поєднувати обидва види аналізу.

2.3 Аналіз інноваційних методів та технологій у біржових спекулятивних операціях

Технологічною основою розвитку фондового ринку на сучасному етапі є використання інформаційних технологій, які дають змогу зв'язувати національні фінансові і товарні ринки з міжнародними, центр із периферією, проводити операції 24 години на добу. Поява та розповсюдження всесвітньої мережі Інтернет безпосередньо вплинули на розвиток біржової діяльності, спростився операційний процес інвестування ресурсів, з'явилися механізми залучення до неї не лише професійних гравців, а й простих громадян. Світовий фондовий ринок сьогодні дає можливість інвесторам здійснювати купівлю і продаж акцій будь-якого емітента незалежно від його координат. У розвинутих країнах світу фондовий ринок залежно від ступеня розвитку слугує найбільш ефективним та оптимальним способом залучення капіталів у національну економіку, механізмом розподілу та перерозподілу вільних фінансових ресурсів між галузями економіки. Розвиток і впровадження електронно-цифрових технологій у всі сфери фінансового ринку, в тому числі і організацію біржової торгівлі обумовлюють необхідність ґрунтовних досліджень у цій сфері, визначення нових тенденцій, факторів впливу та закономірностей [45]. Водночас, необхідними є подальші дослідження, враховуючи динамічність цього процесу, стрімкий розвиток різних галузей інформатики, що безпосередньо впливають і трансформують світову біржову діяльність.

Швидкий розвиток світових фінансових ринків сьогодні суттєво впливає на економіку в цілому. Завдяки прозорості та відкритості фондових бірж, інвестори з усього світу мають можливість вкладати кошти в різноманітні активи. Ці інвестиції є рушійною силою економічного зростання, оскільки вони спрямовуються на розвиток підприємств та створення нових робочих місць. Функціональність сучасної біржової торгівлі неможливо собі уявити в

наші часи без використання мережі Інтернет. Інтернет-трейдинг за останні 20 років досяг неймовірного рівня розвитку та швидкими темпами продовжує далі стрімко покращуватись. Це дозволяє організовувати ефективну торгівлю на фондовому ринку, що на практиці являє собою інтерфейс, в рамках якого реалізуються можливості стеження за котируваннями в режимі онлайн, виставлення активних заявок, спостереження за станом власного торгового рахунку. Крім того, сучасні системи інтернет-трейдингу комплектуються вбудованим технічним аналізом, експортом інформації в спеціальні програми аналізу даних, маржинальним кредитуванням, автоматизацією торговельних і бухгалтерських операцій, розрахунковими операціями, а також, при необхідності, онлайн-консультації з фахівцями. Інтернет-трейдинг приваблює потенційного інвестора, насамперед, зовнішньої простотою здійснення угод і низькими тарифами на послуги онлайн-брокерів. З часом ця сфера діяльності може повністю переміститися в Інтернет, оскільки цінні папери переважно випускаються в бездокументарній формі, що не вимагає передачі їх у вигляді документа[46]. Розвиток сучасних електронно-цифрових технологій призводить до виникнення так званих електронних бірж, які впливають на організацію біржової торгівлі. Найбільшими електронними біржами сьогодні вважаються BATS (Better Alternative Trading System) і Chi-X Europe, на які в сукупності припадає понад 20% європейського ринку торгівлі цінними паперами. За даними Thomson Reuters, BATS і Chi-X Europe в сукупності здійснюють 22,9% обсягу торгових операцій з цінними паперами в Європі, лише ненабагато поступаючись більш відомим традиційним біржам, таким як Deutsche Borse і NYSE Euronext, на частку яких припадає 29%, і LSE, займає 23,4% обсягу ринку цінних паперів [47].

Однією з особливостей трансформацій біржової діяльності останніми роками є стрімкий розвиток та використання алгоритмічної торгівлі на фондовому ринку, яка дала змогу суттєво збільшити обсяги проведених операцій та істотно впливає на зміну самої структури фінансових ринків. Алгоритмічна торгівля здійснюється з використанням комп'ютерної програми,

що базується на певних алгоритмах, які визначають ціну, кількість замовлень тощо. Фінансовий світ – це постійно мінлива картина. Нові фінансові інструменти, такі як похідні, сек'юритизовані активи та структуровані продукти, з'являються з вражаючою швидкістю. Цей процес стимулюється розвитком технологій, зокрема, електронного банкінгу та фінансових платформ. Змінюється не тільки набір фінансових продуктів, але й самі учасники ринку[48]. Хедж-фонди, венчурні фонди та інші інституційні інвестори грають все більш важливу роль. Інновації в сфері кредитування, такі як краудфандинг та P2P-кредитування, надають нові можливості як для позичальників, так і для інвесторів. Сучасні фінансові ринки переживають технологічну революцію. Завдяки швидкому розвитку комп'ютерних технологій, торгівля цінними паперами стала доступною в будь-якій точці світу в режимі реального часу. Алгоритмічна торгівля, зокрема високочастотна, стала невід'ємною частиною сучасних біржових операцій. Однак, стрімкий розвиток технологій створює нові виклики для регуляторів. Застарілі норми регулювання вже не можуть забезпечити ефективний контроль за складними фінансовими інструментами та операціями. Тому виникає необхідність розробки нової глобальної системи регулювання, яка б гарантувала стабільність фінансових ринків.

Алгоритмічна торгівля – це метод виконання великої заявки, використовуючи автоматизовані попередньо запрограмовані торговельні інструкції з урахуванням таких змінних, як час, ціна та обсяг, для надсилання невеликих фрагментів замовлення, які відправляються на виконання у певній послідовності. Такі алгоритми були розроблені для того, щоб трейдерам не потрібно було постійно спостерігати за ринком та ділити великі заявки на менші вручну. Популярні алгоритми – Percentage of Volume, Pegged, VWAP, TWAP, Implementation Shortfall, Target Close [49]. Протягом останніх декількох років торгова торгівля з використанням алгоритмів завойовує все більшу популярність. Популярні платформи алгоритмічної торгівлі включають MetaTrader, NinjaTrader, IQBroker і Quantopian [49]. Алгоритмічна торгівля

часто використовується не лише для отримання прибутку, а й для ефективного виконання великих ордерів. Великі інвестори, такі як пенсійні фонди чи хедж-фонди, стикаються з проблемою, як продати або купити значну кількість акцій, не вплинувши суттєво на ціну. Алгоритми дозволяють розбити великі ордери на дрібніші, що зменшує ризик різких коливань ціни. Водночас, термін «алгоритмічна торгівля» часто асоціюється з автоматизованими системами, які спрямовані на отримання прибутку шляхом аналізу ринкових даних та виконання операцій за певними правилами. На відміну від суб'єктивних методів, заснованих на інтуїції трейдера, алгоритмічна торгівля пропонує більш структурований підхід до операцій на фінансових ринках. Кожна алгоритмічна стратегія розробляється з метою отримання конкретної переваги, такої як підвищення прибутковості або зниження ризиків. Серед найпоширеніших алгоритмічних стратегій можна виділити: [49]

1) Тенденції, що слідуєть за стратегіями. За найбільш поширеними алгоритмічними стратегіями торгівлі слідуєть тенденції зміни середніх показників, пропусків каналів, рухів цін і відповідних технічних показників. Це найлегші та найпростіші стратегії для здійснення через алгоритмічну торгівлю, оскільки ці стратегії не передбачають прогнозування чи прогнозування цін. Торги ініційовані, виходячи з появи бажаних тенденцій, які легко й просто реалізувати за допомогою алгоритмів, не потрапляючи у складність прогнозного аналізу. Наведений вище приклад 50-річної і 200-денної ковзної середньої є популярною тенденцією цієї стратегії;

2) Можливості арбітражу. Купівля акцій за нижчою ціною на одному ринку та одночасний її продаж за вищою ціною на іншому ринку пропонує різницю цін як безризиковий прибуток або арбітраж. Ті самі операції можуть бути відтворені для акцій та ф'ючерсних інструментів, оскільки час від часу існують різниці цін. Впровадження алгоритму для визначення таких різниць у цінах та розміщення замовлень дає змогу ефективно здійснювати вигідні операції;

3) Індексний фонд перебалансування. Індeksi фондів визначили

періоди ребалансу, щоб привести свої частки до їхніх відповідних контрольних індексів. Це створює прибуткові можливості для алгоритмічних трейдерів, які виграють від очікуваних торгів, що пропонують 20–80 базисних пунктів прибутку залежно від кількості акцій в індексному фонді, безпосередньо перед індексацією фонду перебалансування. Такі операції ініціюються за допомогою алгоритмічних торгових систем для своєчасного виконання та найкращих цін;

4) Стратегії на основі математичної моделі. Багато перевірених математичних моделей, таких як дельта-нейтральна торгова стратегія, яка дає змогу торгувати комбінацією варіантів та їх основною безпекою, коли торги розміщуються для компенсації позитивних та негативних дельт, так що дельта-портфель підтримується в нулі;

5) Обсяг середньозваженої ціни (VWAP). Обсяг середньозваженої стратегії цін розбиває великий порядок і випускає динамічно визначені дрібні частки замовлення на ринок, використовуючи специфічні історичні обсяги профілю. Метою є виконання замовлення, близького до обсягу середньозваженої ціни (VWAP), тим самим користуючись середньою ціною;

6) Часова середньозважена ціна (TWAP). Середньозважена цінова стратегія розбиває великий порядок і випускає динамічно визначені дрібні шматки замовлення на ринок, використовуючи рівномірно розподілені часові інтервали між початковим і кінцевим часом. Метою є виконання замовлення, близьке до середньої ціни між початковим і кінцевим часами, таким чином мінімізуючи вплив на ринок.

Ефективність алгоритмічної торгівлі залежить не лише від якості алгоритму, але й від особистісних якостей трейдера. Дисципліна, терпіння та здатність дотримуватися розробленої стратегії є не менш важливими, ніж технічні знання. Важливу роль в управлінні реалізацією торговельної стратегії для відіграє оцінка ризиків та можливість їх мінімізації. Управління ризиками передбачає [50]:

1) визначення факторів ризику;

- 2) аналіз та оцінку факторів ризиків (кількісний та якісний вимір);
- 3) планування заходів по зменшенню ризиків та ліквідації наслідків подій, які можуть настати в результаті здійснення ризиків;
- 4) вибір методів управління ризиками;
- 5) збір, накопичення та обробку інформації про ризикові ситуації та наслідки виявлення ризиків;
- 6) контроль за діями по виконанню запланованих заходів щодо управління ризиками та розробку рекомендацій для врахування отриманого досвіду в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК БІРЖОВИХ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ

3.1 Визначення факторів успішності стратегії і тактики спекуляцій

Еволюція фінансових ринків від традиційних біржових залів до сучасних електронних платформ супроводжується постійним розвитком торгових стратегій. Зростання доступності фінансових інструментів та розвиток технологій створили безпрецедентні можливості для інвесторів. Однак, успіх на ринку залежить не лише від знання технічних інструментів, але й від розуміння фундаментальних факторів, що впливають на успішність торгових стратегій. Метою цього розділу є визначення ключових факторів, які відіграють ключову роль у досягненні стабільних результатів на фінансових ринках. Світ фінансів ставить високі вимоги до професійної підготовки своїх учасників. Кожен день корпоративні фінансисти, аналітики, трейдери та біржові спекулянти стикаються з необхідністю ухвалювати складні рішення щодо купівлі-продажу активів. Щоб зменшити ризики та збільшити прибуток, вони повинні глибоко розуміти фактори, які впливають на динаміку ринку та формують цінові тенденції. Учасники фінансових ринків працюють в умовах постійної невизначеності. Щоб приймати ефективні рішення щодо інвестування, вони повинні володіти широким спектром знань і вмінь. Аналіз фундаментальних і технічних факторів, що впливають на ринок, є невід'ємною частиною роботи будь-якого фінансиста.

Успіх професійного трейдера ґрунтується на ретельно розроблених торгових стратегіях та суворих правилах. Ці стратегії є результатом глибокого аналізу ринку, багаторазових тестів та адаптації до конкретних фінансових інструментів, історії торгівлі методом проб і помилок. Доволі часто досвід для

трейдера супроводжується великим стресом та втратою власних коштів, купами часу аналізу та вивчення матеріалу, великій концентрації та спостережливості, вмінні реагувати та підлаштовуватись під зміни. Трейдери з часом дізнаються все більше й більше про ринок, про різні тяжкі ситуації, і те як на них потрібно реагувати, тому у більш професійних трейдерів, які вже довго працюють на ринку і ще не залишивши даний складний ринок, що свідчить про їх прибутковість і надійність. Так от такі люди, трейдери, зазвичай за довгий час виробили власну систему правил і чітку структуру та тактику дій в будь якій ринковій ситуації, що допомагає їм отримувати більше перемог, і як в результаті максимізувати свій прибуток. Набір даних правил і тактичних дій, які трейдер постійно використовує у свої торгівлі (ситуації, в які трейдер входить в ринок, а які пропускає, алгоритм дій при вході в ринок, алгоритм дій при виході із ринку, фільтрація та аналіз технічної та фундаментальної картини на інструментах) називається стратегією. Трейдери, які дотримуються своїх стратегій, мають більші шанси досягти стабільних результатів у довгостроковій перспективі. Невиконання торгових правил часто призводить до значних фінансових втрат Торгова стратегія – це набір правил і принципів, а також комплексний план дій, який визначає, яким чином трейдер зароблятиме гроші на ринку, якими фінансовими інструментами і на яких ринках торгуватиме, які використовуватиме інструменти аналізу для ухвалення торгових рішень щодо купівлі та продажу активів, а також як управлятиме своїм капіталом і контролюватиме свої ризики. Мета торгової стратегії зводиться до того, щоб збільшити ймовірність успішних угод, максимізувати прибуток і мінімізувати можливі збитки.[50]. Торгова стратегія повинна відповідати на три головні запитання: «Що торгуємо», «де торгуємо», «як торгуємо»? Відповіді на ці питання зазвичай містять всю необхідну інформацію, якщо біржовий гравець може чітко відповісти на дані питання, то це є хорошим прикладом послідовного трейдера, тому що перші два питання зазвичай дають відповідь про торговий арсенал та інструментарій трейдера, останнє питання відповідає за його стратегію та тактику ведення

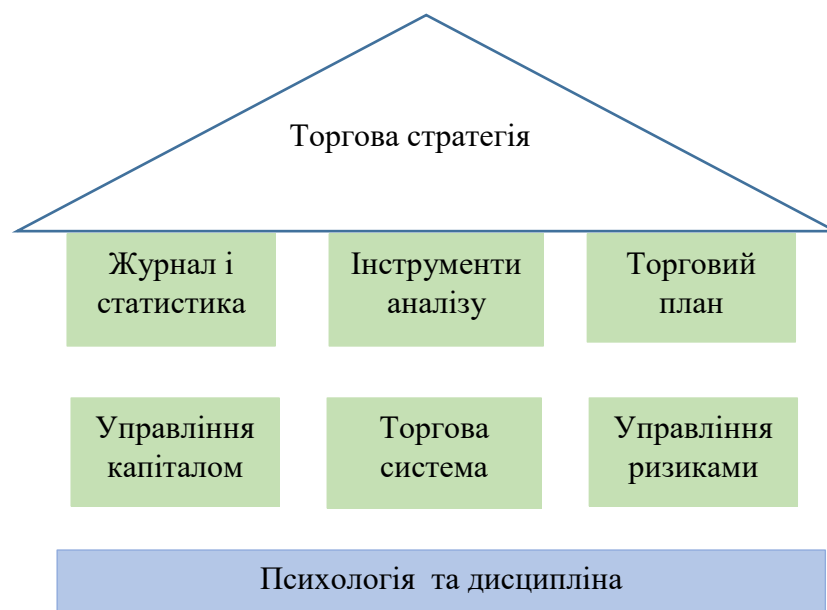
спекулятивних операцій на біржовому ринку. Торгова стратегія базується на систематичному та аналітичному підході до прийняття торгових рішень, у той час як інтуїтивний трейдинг покладається виключно на особисті відчуття та інтуїцію спекулянта.

Інтуїтивний трейдинг – це вид торгівлі, при якому спекулянт приймає рішення, покладаючись більше на особисті відчуття, досвід та інтуїцію, ніж на структуровані аналітичні методи. Хоча інтуїтивний трейдинг може здатися привабливим завдяки своїй гнучкості. Інтуїтивний трейдинг – слідування до прямих втрат на ринку. Рішення, прийняті на основі інтуїції, сильно залежать від внутрішнього стану трейдера і можуть змінюватися кожного дня. Це робить інтуїтивний трейдинг ризикованим заняттям, яке вимагає від трейдера високого рівня самоконтролю і емоційної стійкості, можливості швидко реагувати на зміни ринку, він має ряд недоліків, які можуть вплинути на стабільність результатів. Брак інформації та невизначеність пригнічують раціональне мислення людини, заважаючи їй ухвалювати обґрунтовані рішення. Для непідготовленого розуму впоратися з такими емоціями надзвичайно складно. Відсутність планування призводить до слабого контролю над ситуацією та дотримання правил ризик-менеджменту, а також підвищує ймовірність пропустити важливі сигнали і тенденції. Відсутність чітких правил і установ, яких трейдеру необхідно дотримуватися. Це призводить до відсутності дисципліни і хаотичних дій, випадкових та необдуманих дій на ринку. Дисципліна виникає лише тоді, коли трейдер дотримується стратегії, в яку має повну довіру. Звичайно, інтуїцію можна використовувати як додатковий інструмент для ухвалення рішень у ситуаціях, де аналітичні дані неоднозначні. Однак потрібно бути обережним, адже в трейдингу інтуїція часто вводить в оману, особливо якщо трейдер ще не має достатнього досвіду і навичок. Для кращого розуміння того, як функціонує людський мозок і чому він часто не здатний ухвалювати раціональні рішення в умовах фінансових ринків, можна звернутися до книги Даніеля Канемана «Думай повільно, вирішуй швидко». Як короткостроковий спекулянт, так і

довгостроковий інвестор потребують детально розробленого плану дій. Торгова стратегія – це не просто набір правил, а інструмент, який допомагає приймати обґрунтовані рішення та мінімізувати ризики. Наявність стратегії не є запорукою успіху, але вона значно підвищує шанси на досягнення поставлених цілей. Тому можемо зробити висновок, що торгова стратегія просто необхідна для спекулянта, незалежно від їх рівня кваліфікації. Наявність торгової стратегії дає трейдеру:

- структуру та дисципліну;
- мінімізація ризиків;
- послідовність;
- оптимізація режиму та психологічного стану;
- оптимізація співвідношення ризику до прибутків;
- зрозумілий та чіткий алгоритм дій

Торгова стратегія є інструментом, який впорядковує процес торгівлі, перетворюючи його на систематичний підхід. Вона дозволяє трейдерам приймати зважені рішення, знижувати ризики та досягати намічених цілей. Щоб зрозуміти, як побудувати успішну торгову стратегію, необхідно з'ясувати, з яких елементів вона складається. На рисунку 3.1 наведено дані про елементи та важливі складові, які формують торгову стратегію трейдера[50].

Рис 3.1 Ключові елементи торгової стратегії

Наведені в рисунку 3.1 ключові елементи торгової стратегії наочно демонструють, що успішна торгова стратегія – це не просто набір випадкових рішень, а скоріше комплекс взаємопов'язаних елементів, які трейдер має правильно використовувати для досягнення високих результатів спекулянта. Даний рисунок підкреслює, що торгівля – це не тільки знання технічного та фундаментального аналізу, але й вміння управляти своїми емоціями та ризиками. Дуже багато трейдерів недооцінюють важливість та значимість психології та дисципліни на фінальний результат. Психологія є дисципліна зазвичай пов'язані між собою фактори в трейдингу, але між ними є відмінності. Однак спільним є те що – це фундамент будь-якого трейдера, на якому тримається вся робота трейдера та його результативність, неможливо переоцінити вплив психології на будь-якого трейдера. Спекулянтам завжди доводиться боротися, уживатися та ладити із своєю природою, своїми страхами та психологічними особливостями людського виду. Наявність всіх даних складових необхідні для серйозно налаштованого трейдера професіонала, який прагне стабільно заробляти на фінансових ринках. Трейдерам доводиться постійно боротись із людськими якостями такими як страх та жадібність. Це мабуть, найпоширеніші емоції, яка заважають приймати трейдерам раціональні рішення. Страх змушує трейдерів завчасно закривати прибуткові позиції, та впливає на рішення походу торгівлі. Також іноді заважає трейдерам зайти у вірну позицію або на менший об'єм, ніж планувалось. Однак це не найгірше що може бути із трейдером. Стосовно жадібності – це відчуття з яким трейдери мабуть, найбільше заважають отримувати прибутки в даній сфері. Жадібність призводить часто до дуже великих збитків та негативних наслідків. Трейдер може зайти в хорошу позицію, отримати великий в моменті прибуток і через жадібність не закрити позицію, а потім як ситуація змінилась трейдер уже сидить в збитках і не може закрити свою, нещодавно прибуткову позицію в мінус, і трейдер продовжує далі тягнути на вірі, що все буде, або навіть, починають все більше заходити в

програну позицію, і це дуже часто призводить до втрати великих сум або ж ліквідацій, що потім може вилитись в депресію та розчарування від життя. Також зачасу без профільної роботи над своєю психологією трейдер здійснює імпульсивні необдумані рішення, які також на дистанції призводять до втрат. З цими всіма проблема трейдеру постійно доводиться самотійно працювати з допомогою дисципліни та чіткої, зрозумілої, ефективної торгової стратегії. Дисципліна допомагає спекулянту дотримуватись своїх правил та контролювати ризики та емоційний стан. Тож для трейдера необхідною умовою функціонування на ринку є наявність робочої, детально продуманої, чіткої та виваженої торгової стратегії.

3.2 Розвиток стратегій та адаптація до змін у ринкових умовах

Біржовий ринок характеризується високою мінливістю, що зумовлено безліччю факторів. На фінансових ринках динаміка є природною складовою, що забезпечує життєздатність ринку, але для трейдерів це також фактор, який вимагає гнучкості в стратегіях. Динаміка ринку – це постійний процес змін, що відбувається під впливом безлічі чинників: економічних, політичних, соціальних та навіть психологічних. Вона виражається у зміні цін, ліквідності, обсягу торгів та волатильності активів. У попередніх розділах даної кваліфікаційної роботи уже були приведені приклади як політичні події впливають на ринкову ситуацію, на ціни акцій компаній або ж взагалі на індекси та метали. Також варто згадати, що є форс-мажорні ситуації, які можуть повністю змінити ринкову ситуацію в світі. Наприклад, стихійні лиха, які можуть руйнувати енергосистеми міст, регіонів, руйнування території сільського господарства чи інфраструктури регіонів, що відразу ж відображується на ринкової вартості активів. Великий вплив на ринкову ситуацію можуть зробити глобальні проблеми в світовій економіці, наприклад остання пандемія COVID-19, яка повністю змінила всю ситуацію в світі. Пандемія призвела до повного локдауну, все було зачинено і не працювало, світова логістика зазнала дуже великого удару. Авіація, туризм, промисловість повністю зупинилась, що призвело до зменшення попиту та активності покупців у всьому сегменті товарного ринку. Ціни на акції відповідних компаній та матеріалів виробництва почали стрімко падати, що, звичайно відобразилось на графіках цін. Дана пандемія змінили взагалі підхід до міжнародної торгівлі, логістики, коли всіх зачинили і весь світ закrywся. Через дану пригоду, величезна кількість бізнесів зачинилось, компаній збанкрутувало, та ціни на енергоресурси демонстрували раніше не бачені ситуації. Ну і звичайно, багато трейдерів, будучи не готовими до даної ситуації втратили свої кошти. На рисунку 3.2. відображено графік цін на

нафту під час пандемії в період весни 2020 року.

Рисунок 3.2 Рекордне падіння цін на нафту під час COVID -19 в 2020 році[31]

Із рисунку 3.2, видно грандіозне падіння ф'ючерса на нафту, яке було спричинене пандемією COVID -19, пандемія продемонструвала високу вразливість світової економіки до зовнішніх шоків. Нафтовий ринок був одним із найбільш постраждалих секторів. Графік наочно демонструє, як швидко і сильно можуть змінюватися ціни на енергоносії під впливом глобальних подій.

Традиційні методи технічного та фундаментального аналізу виявилися менш ефективними через незвичайні обставини. Трейдерам довелося шукати нові стратегії та індикатори. Гостра волатильність ринку створила умови для отримання швидких прибутків, але також призвела до значних збитків для тих, хто не зміг правильно оцінити ситуацію. Для спекулянтів це була чудовою можливістю заробити гроші або ж отримати великі збитки. Падіння цін на нафту під час пандемії стало серйозним випробуванням для трейдерів. Воно показало, що навіть досвідчені трейдери можуть зіткнутися з труднощами в умовах високої нестабільності. Ця ситуація являється чудовим прикладом як працюю психологія людей, паніка яка супроводжувалась тривалий час, дуже

багато людей втратило свої кошти на даній ситуації. Трейдери повинні постійно відстежувати зміни на ринку і коригувати свої стратегії відповідно до нової інформації, а зміни на ринку збільшують ризик втрати капіталу. Однак з іншого боку такі зміни дають нові можливості для отримання прибутку. Зазвичай ринок перебуває в трьох різних станах, які відображені в таблиці 3.1

Таблиця 3.1.

Основні стадії ринку

Стан ринку	Характеристика
Трендова тенденція росту	Дана тенденція характеризується чітко вираженим зростанням максимумів і мінімумів ціни протягом тривалого часу, як мінімум три максимума і мінімуми вище попередніх. Тренд визначається в залежності від таймфрейма на якому аналізується даний графік. Наприклад, якщо це таймфрейм один час, то і тренд буде часовим, однак це не означає, що на більшому чи меншому таймфреймі буде даний тренд. Може бути така ситуація, що на таймфреймі 4 години ринок росте, а на таймфреймі 30 хвилин ринок –падає. В такому випадку тренд на більшому таймфреймі є основним, а на меншому другорядним..
Трендова тенденція падіння	Обернена ситуація до висхідного тренду: щонайменші три мінімуми та максимумами поспіль менші попереднього.
Флетовий ринок	Дана тенденція характерна тим, що ціна наче замкнута між двома рівнями (супротиву та підтримки) і ціна ходить постійно в даному ціновому коридорі та не може пробити один із двох важливих рівнів. Ціна може дуже довгий час тестувати дані рівня на міцність

Джерело: побудовано автором на основі [52]

Із таблиці 3.1. видно, що є три основні стадії на ринку дві із них трендові, коли мінімуми або максимуми ціни постійно зростають або падають, і є ще є ще флетова зона, де тренду загального немає, ціна зажата в ціновому коридорі і не виходить з нього, але рано чи пізно ціна вийде із флету, і на цьому спекулянти можуть чудово заробити. Поки ціна консолідується в замкнутому діапазоні, це свідчить про активність із боку учасників ринку і можливо хтось активно скуповує інструмент в даному діапазоні або ж навпаки розпродас і для трейдерів чудовою точкою входу в ринок буде торгівля на пробій одного із рівні або супротиву, або ж підтримки.

Виходячи із того, що ринок постійно рухається і перебуває в одному із вище описаних станів, трейдерам потрібно вміти правильно визначати фазу ринку в якій зараз він перебуває, а також помічати зміни в стану ринку, тому

що під час різних станів ринку працюють різні стратегії. Під час висхідного тренду дуже добре себе показують стратегії побудовані на пробоях рівні супротиву та відскоки від рівнів підтримки. Також під час трендового ринку чудово працюють індикатори середніх ковзних, що є чудовим інструментом для пошуку точок входу в ринок. Стратегії побудовані на вході після пробиття та закріплення середніх ковзних, також на висхідному трендовому ринку чудово працюють патерни, такі як висхідних трикутників, «Бичачий прапир», «Вимпел» а також «Клин».

Що стосується низхідного тренду, то під час даного стану ринку краще працюють «Нисхідний трикутник», «Ведмежий вимпел» «Спадний трикутник. Також на низхідному тренді чудово себе показують пробій рівнів підтримки, відскоки від рівнів супротиву.

Під час флетової фази краще працюють такі стратегії як шорт від рівня супротиву, покупка від лінії підтримки, хибний пробій рівнів підтримки та супротиву, невеликі спекулятивні операції в межах даного замкнутого каналу, так як навіть будучи зажатим на старшому таймфреймі, на нижчому таймфреймі все рівно буде невеликий трендовий рух, який можна торгувати.

Завданням професійного трейдера правильно визначати фазу в якій знаходиться ринок, і відштовхуючих від своїх навичок та схильностей у торгівлі підібрати для себе оптимальну стратегію і тактику на дану фазу ринка. У деяких трейдерів краще виходить торгувати флетові ситуації, а під час трендового ринку такі трейдери втрачають кошти. Також навпаки багато трейдерів добре себе почувають на висхідному тренді, та чудово торгують даний період часу. Коли професійний трейдер розуміє, що зараз не його фаза ринку, йому варто зменшити свої апетити до ризиків, перегрупуватись, змінити стратегію або ж взагалі не торгувати такий ринок. Дуже важливим навиком для професійного трейдера є вміння не торгувати ринок, який йому не зрозумілий. Вміння чекати своєї ринкової фази, і не робити помилок в інший час – неймовірно важливий навик характерний для професійного трейдера. Якщо трейдер ігнорує зміну ринкових умов, зростає ризик значних

збитків. Адаптація допомагає знижувати вплив несприятливих фаз на загальний портфель трейдера.

3.3 Підвищення ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій

Фінансові ринки та ринки капіталів вимагають від його учасників вузькоспеціалізованого та особливого рівня підготовки. Корпоративні фінансові консультанти, аналітики, трейдери у фінансових установах і біржові спекулянти щодня приймають різноманітні рішення щодо купівлі та продажу різноманітних фінансових і фізичних активів. Для того, щоб зменшити ризик такої торгівлі та отримати очікуваний прибуток від інвестицій, кожен трейдер повинен знати та аналізувати багато факторів, які впливають на ринкові ціни та курси та створюють висхідні або спадні тенденції..

У розділі 3.1 даної кваліфікаційної роботи на рисунку 3.1 було приведено складові елементи торгової стратегії. Серед них були названі : « журнал і статистика», «торговий план», управління капіталом», «торгова система», « система управління ризиками» та фундаментом всього виступає психологія та дисципліна. В даному розділі ми більш детально приділимо увагу аналізу кожного із цих важливих складових.

Торгова система є одним із найважливіших теоретичних аспектів трейдера. Торгова система – це чітко встановлений порядок та перелік правил дій трейдера на ринку, це алгоритм дій, який трейдер має виконати для досягнення позитивного результату у своїй діяльності. Основні складові торгової системи:

1. Умови та принципи заходу в ринок;
2. Умови та правила виходу із ринка;
3. Правила ризик менеджменту ;

Умови та принципи входу в ринок визначають ключові аспекти відкриття позиції, за яких обставин трейдер заходить в ринок, а які ситуації трейдер пропускає. Ці принципи та умови мають бути виписані у трейдера як правила на листочку та завжди знаходитись перед трейдером, щоб він їх

пам'ятав і не забував. У простих технічних системах сигналом для входу може слугувати досягнення ціною рівнів підтримки чи опору, перетин ковзних середніх або пробій певного цінового рівня. У більш складних, багатокomпонентних системах, відкриття угоди часто базується на комбінації технічних і фундаментальних показників. Умови та правила виходу встановлюють чіткі принципи виходу трейдера із позиції. Правилom може бути зниження ціни нижче ключового рівня підтримки чи супротиву, недостатня активність чи низькі об'єми торгівлі, це правила, коли трейдер має або фіксувати прибуток або закрити свою збиткову позицію. До фундаментальних критеріїв можуть належати зменшення виручки та прибутковості, негативні новини про компанію або труднощі, що охоплюють увесь сектор. Вихід із позиції також може бути обумовлений заздалегідь визначеними рівнями тейк-профіту. Важливим аспектом торгової системи є правила управління капіталом та ризиками, які заслуговують на особливу увагу.

Більш детально зупинимось на пункті «Правила ризик менеджменту» сюди ж відноситься управління капіталом. Система управління капіталом являє собою набір правил, що допомагають трейдеру ефективно керувати своїм капіталом для максимізації прибутків і зниження ризику збитків. Вона також дозволяє визначити оптимальний баланс між потенційною вигодою та рівнем ризику. Основним завданням цієї системи є встановлення розміру кожної торгової позиції. У системі управління капіталом важливим є також дотримання правил, які захищають трейдера від надмірних втрат, зокрема шляхом визначення максимальних ризиків на угоду чи загальних обмежень для ризику в межах одного торгового дня або періоду. Ці правила включають використання стоп-лоссів, лімітування обсягів угод, а також диверсифікацію інвестицій для зменшення залежності від одного активу. Система управління капіталом насамперед відповідає за розмір позиції. Правила мають бути чітко прописані та сформульовані. До таких правил можна віднести:

- чітко визначений розмір позиції входу в ринок – трейдер має

фіксований розмір позиції, якою він заходить в ринок, свій стандартний робочий об'єм, який залишається не змінним, цей об'єм має бути таким, щоб трейдеру було психологічно комфортно з ним працювати і не відчувався дискомфорт;

- використовувати на угоду чітко визначений % від загального портфеля, не перевищуючи пороговий відсоток на всі угоди;
- трейдер може бути відразу в декількох угодах одночасно, однак сумарна кількість можливих збитків по всіх угодах не повинна перевищувати заданий % від портфеля;
- можливість хеджування – як система управління капіталом, має відповідати критерія та правилам трейдера поведінки на ринку;
- фіксований розмір тейк-профіта, хоча б частковий. Має бути правило співвідношення прибутку до збитку, при якому трейдер однозначно закриває більшу частину позиції;
- система управління ризиками з використанням стоп-лосів;
- диверсифікація активів (правило не тримати всі яйця в одній корзині);
- управління загальним завантаженням балансу;
- контроль за використанням кредитного плеча;
- торгівля ліквідних активів.

Торговий план – це детальний індивідуальний алгоритм дій для трейдера, який описує всі етапи укладання та закриття угоди. Він включає в себе чіткі критерії для відкриття позиції (рівні входження), встановлення захисних стоп-лосів та рівнів фіксації прибутку (тейк-профітів), а також визначення типів ордерів та оптимального розміру позиції. Добре продуманий торговий план повинен бути гнучким, щоб адаптуватися до змін ринкових умов, і водночас досить жорстким, щоб дисциплінувати трейдера та запобігти імпульсивним рішенням. Торговий план включає в себе торгову ідею – описує ситуацію, яку трейдер хоче відпрацювати і мету, яку спекулянт хоче виконати даною торговою ситуацією. Іншим аспектом торгового плану є – визначення

точок входу та виходу на інструменті та ризик контроль.

Трейдера необхідно завести щоденник, журнал, де спекулянт буде вносити кожен свою ідею та торгову дію на ринку, а потім її аналізувати, збирати статистику. Аналіз статистики трейдера – це процес відслідковування угод і результатів, щоб трейдер міг проаналізувати свої вірні і провальні угоди на ринку, визначити свої помилки, і знайти області для покращення своїх рішень. Кожен професійний трейдер веде торговий журнал угод і використовує його для збору й перегляду, аналізу результатів, та оцінки своїх слабких та сильних сторін. Це дозволяє налаштувати та покращити торгову стратегію і результати своєї торгівлі на великому проміжку часу. Відсутність аналізу завершених торгових угод, змушуватиме трейдера повторювати ті ж помилки. У щоденник вноситься вся інформація про торговий день трейдера: виконані угоди, час їх відкриття, графік ціни до входу в позицію та після закриття угоди, рішення та думки, обґрунтування точок входу і виходу з позиції, розмір позиції і ризик на угоду, а також психологічний стан, який міг вплинути на управління позицією, думки, переживання та за необхідності опис всіх оточуючих факторів, що впливали на рішення трейдера.

Мало хто звертає уваги на те що трейдери завжди працюють із великими об'ємами інформаційних даних. Тому ефективність розпізнання ринкової ситуації, положення та орієнтування реальному положенні ринку залежить напряду від трейдера. Сюди входить всі інформаційні потоки, які проходять через спекулянта, та впливаю на формування його ринкової свідомості станом справ на ринку. Інформація – це ключ, який дає перевагу над іншими учасниками ринку. Якщо у трейдера правильно відфільтрований інформаційний потік, ніж у його конкуренті, якщо трейдер отримує правильну інформацію, аналітику раніше, ніж ця інформація доходить до інших учасників, то трейдер має тактичну або ж і стратегічну перевагу над всіма конкурентами і дає змогу використовувати дану інформацію першим, та отримувати за це більшу винагороду. На сьогоднішній день в нашому світі інформації настільки багато, що більшість із новин

забуваються до вечора і ніколи більше не згадується. На основі великої кількості інформації багато аналітиків і стратегів або ж непрофесійних учасників та дилетантів роблять свої прогнози, свою викладку інформацію та аналітику ринку, і частіше всього це виявляється помилкова та хибна аналітика, або ж просто безкорисна інформація. І такої інформації більше всього на ринку, що значно підвищує важливість та вплив дійсно корисної та вірної інформації, яка відображує дійсність. Тому професіональному трейдеру необхідно виявляти, відфільтровувати правильну та дійсно корисну інформацію, яку в подальшому використовувати у своїй торгівлі. Важливими кроками для того щоб отримувати більш якісну інформацію є:

- пошук інших професійних учасників на ринку та формування з ним спільного закритого суспільства, де всі діляться своїми новинами та торговими ідеями та разом відфільтровують необхідну інформацію від безкорисної та шкідливої;

- підписка на закриті, платні аналітичні ресурси, де редактори автоматично за трейдера фільтрують інформацію в реальному часі та видають стисло всю важливу інформацію, щоб трейдер самостійно не тратив час на пошук та фільтрацію інформації. Важливим фактором має бути перевірка трейдером даного ресурсу протягом певного часу, зібрати статистику корисності та вірності прогнозів даного аналітичного порталу. Аналіз та оцінка важливості аналітичного порталу залежить виключно від самого трейдера:

- менше використовувати інформації із масових ЗМІ. Великі інформаційні ресурси – ЗМІ не дають великої переваги трейдеру, тому що разом із ним про цю новину або аналітику дізнаються тисячі інших людей, які також можуть використати цю інформацію так само, або навіть швидше, тому це не дає ніякої переваги.

Важливо, щоб в гонці за інформацією трейдери та спекулянти не переходили межі закону, такі як наприклад, «інсайдерська інформація» не торгувати таким видом інформації, тому що це карається законом.

Також до інформаційно-технологічних аспектів, які використовує трейдер можна додати алгоритмічну торгівлю. Алгоритми зводять виконання угод на ринку по заданим критеріям без впливу людського фактору психології на торгівлю. Алгоритм діє по заданим людиною умовами, і в процесі торгівлю мінімізує вплив людських факторів. Важливу роль тут відіграє налаштування та задання параметрів алгоритма, та перевірка їх на ефективність методом тестування на реальних спекуляції на біржі. Сюди ж можна додати штучний інтелект, розробка власного програмного забезпечення для аналізу ринку на основі великих обсягів даних, які людина не може проаналізувати за короткий термін, на відміну від штучного інтелекту та програмного забезпечення. Застосування машинного навчання для прогнозування трендів та поведінки ринкових цін та вдосконалення моделей прийняття рішень.

Іншим наступним фактором над яким трейдеру слід дуже клопітливо працювати та активно розвивати – є психологічна підготовка та дисципліна. Психологія спекулянта відповідає за психологічну підготовку і контроль ментального здоров'я спекулянта, а також за забезпечення емоційної рівноваги і керування ним під час торгівлі. Дисципліна – це чітке дотримання попередньо встановлених правил та обмежень для здійснення певних функцій. Можна сказати, що для трейдера це дотримання його особистих правил поведінки та дотримання норм стратегії, незважаючи на всі інші фактори, які заважають або відволікають трейдера від роботи. Поведінка визначається сукупністю дій та вчинків спекулянта, способом життя задля дотримання правил, що необхідні для отримання прибутку на ринку від біржових спекулятивних операцій.

Трейдинг – це доволі стресова та емоційно складна діяльністю, тому важливо вміти контролювати емоційний, щоб не допустити надто високого рівня стресу, що може негативно вплинути на прийняття рішень і результати торгівлі. Психологічна підготовка до торгівлі включає в себе такі речі, як медитацію, дихальні вправи, позитивний настрій і зосередженість на торгівлі та прибутках, які допомагають трейдерам залишатись спокійними в різних

торгових ситуаціях і приймати виважені рішення. Регулярні перерви під час торгівлі можуть допомогти зменшити рівень стресу. Це може бути коротка перерва на прогулянку, медитацію або просто час, проведений далеко від екрана. Фізичне навантаження, наприклад пробіжка або заняття в спортзалі значно зменшують рівень стресу та покращують самопочуття, а також поліпшити загальний фізичний стан, що корисно для збереження емоційної рівноваги. Для трейдерів, які проводять багато часу за комп'ютером також важливе правильне харчування. Рекомендується збалансоване харчування з достатньою кількістю білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та мінералів, а також пити багато. Також у багатьох трейдерів є проблеми із сном, так як ринок не спить всю добу, іноді трейдери в погоні за результатом проводять занадто багато часу перед екраном і значно менше сплять від норми, тому необхідною складовою психологічного та фізичного здоров'я трейдера є – дотримання здорового сну, мінімум 7-8 годин на день.

Стосовно дисципліни, яка є частиною психологічної підготовки та важливим фактором для успішної торгівлі. Дисципліна – це чітке дотримання своїх же правил торгової та виконання всіх необхідних інших складових. Одна справа, коли у трейдера чітко прописана торгова стратегія, але він сам же не може дотримуватись своїх же правил. Трейдеру необхідно зрозуміти, що досягнення успіху в торгівлі залежить від виконання та дотримання ним же своїх правил, які були згадані в даній роботі в попередніх розділах (підрозділ 3.1 та підрозділ 3.2). Дисципліна допомагає трейдеру дотримуватися свого плану і стратегії, і не допускати емоційних помилок. Яка б не була у трейдера хороша торгова система, система управління капіталом і система управління ризиком, без внутрішньої дисципліни трейдер приречений на поразку. Тому психологія і дисципліна є фундаментом торгової стратегії. Чудово допомагає розвинути дисципліну трейдеру регулярні фізичні навантаження, заняття змагальним спортом, де необхідна витримка та індивідуальна віддача. Чудовим прикладом може стати заняття бігом на великі дистанції, наприклад, 10 кілометрів, заняття в спортзалі, басейні, гра в шахи, також чудово

підходять зайняття командними видами спорту – футбол, хокей.

ВИСНОВКИ

Основна мета кваліфікаційної роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо визначення ефективних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій. була досягнута. На підставі цього ми можемо зробити наступні висновки.

У даній кваліфікаційній роботі було розглянуто питання необхідності свідомого, дисциплінованого управління спекулятивними операціями на біржових ринках та ринках капіталів.

1. В дослідженні встановлено, що всі учасники здійснюють біржові спекуляції на ринках капіталів з метою отримання прибутку. Біржові спекуляції – це вид економічної діяльності, який полягає в придбанні або продажу цінних паперів з метою отримання прибутку на основі зміни їх ринкової вартості. Спекуляції є одним з основних механізмів функціонування біржового ринку, і вони відіграють важливу роль в економіці. Інвестиції – це вкладення грошових коштів в різні проєкти, які мають на меті отримання прибутку в майбутньому. Це можуть бути вкладення в розвиток підприємства, купівля акцій на фондовій біржі, облігацій, інших ринкових інструментів. Торгівля цінними паперами, фінансовими інструментами, ф'ючерсами та іншими активами здійснюється на спеціалізованих торговельних площадках – біржах. Учасниками біржових торгів є : трейдери, спекулянти, фінансові установи та інші ліцензовані учасники біржового ринку.

2. Досліджено сутність понять стратегія і тактика біржових спекулятивних операцій. Стратегія – це загальний, довгостроковий план дій, спрямований на досягнення основних фінансових цілей трейдера або інвестора. Вона визначає загальну структуру та підхід до торгівлі, допомагає сформуванню стійкого бачення поведінки на ринку, враховує фінансові можливості, допустимий рівень ризику, інвестиційні цілі та горизонт торгівлі

(коротко- чи довгостроковий). Стратегія задає загальний напрямок дій і є основою для прийняття рішень. Тактики на відміну від стратегії, є набором короткострокових рішень та маневрів, які трейдер використовує для реалізації обраної стратегії в конкретних умовах ринку. Тактичні дії покликані адаптуватися до поточної ринкової ситуації, швидко реагувати на зміни, використовувати можливості, що виникають в короткостроковій перспективі, тактика дає гнучкість, швидкість, і детальність в діях на ринку. Інтеграція стратегічного та тактичного підходів дозволяє трейдерам ефективніше управляти ризиками та оптимально розподіляти ресурси.

3. Першою міжнародною біржею, яка відповідала новому рівню розвитку продуктивних сил, вважається біржа в Антверпені, де здійснювалися операції з цінними паперами (купівлею-продажем боргових зобов'язань урядів Нідерландів, Англії, Португалії, Іспанії та Франції). Початково біржова діяльність полягала в укладанні угод на справжній товар із негайною або відкладеною поставкою. У XIX столітті з'явилися ф'ючерсні угоди, стандартизовані контракти та впроваджено механізми страхування цінових ризиків. У першій половині XX століття почали використовувати операції хеджування, що дозволило ефективніше захищатися від ризиків коливань цін. Наприкінці XX століття біржі доповнили свою діяльність новим видом угод – опціонами, що розширило інструменти торгівлі і включило торгівлю правами на товари та ф'ючерсні контракти. Така еволюція свідчить про постійний розвиток біржових інструментів та адаптацію бірж до потреб ринку. Основним центром розвитку біржової діяльності стали США.

4. Встановлено, що багатofункціональне призначення сучасних світових фондових ринків зробило їх потужними центрами глобального ціноутворення, капітальних вкладень, переміщення товарів і потоків капіталу. Поширення процесу глобалізації в економічному секторі та комп'ютеризація всіх фінансових операцій призвели до того, що, крім традиційних інвестиційних інструментів, таких як цінні папери, облігації та нерухомість, світовий фондовий ринок став основним джерелом капіталу. сприяв. Стали частіше

використовуватися інструменти фондового ринку, протягом 2013-2022 рр. спостерігалось стійке зростання обсягів укладених угод як загалом, так і за окремими видами біржових контрактів.

5. Продемонстровані основні стратегії входу в позицію на різні для різних етапів ринкових трендів. Для входу в позицію на бичачому тренді було продемонстровано стратегію із використання цінового індикатора «ЕМА 200», коли даний індикатор виступає підтримкою для тренду. Також було продемонстровані класичні торгівельні паттерни «Трикутник», «Бичачий прапір» захід яких відбувається під після пробиття рівня супротиву. Для флетового ринку були рекомендовані торгові стратегії із входом на відбій від рівня супротиву та відскок від рівня підтримки із стоп-лоссами за вказаними відповідно рівнями. Також були продемонстровані розворотні паттерни такі як: « Голова і плечі» ,»Подвійна вершина», «Подвійне дно», «Потрійна вершина» та «Потрійне дно». Було визначено ключові моменти технічного та фундаментального аналізу. Важливим фактором побудування успішної торгівельної стратегії важливо поєднувати ці два види аналізу для своїх спекуляцій на ринку.

6. Однією з особливостей змін на фондовому ринку в останні роки є швидкий розвиток і використання алгоритмічної торгівлі на фондових біржах, що дозволило значно збільшити обсяги торгів і мало значний вплив на зміни на фондовому ринку. Алгоритмічна торгівля здійснюється за допомогою комп'ютерної програми на основі певного алгоритму, який визначає такі речі, як ціна та кількість замовлення. Алгоритмічна торгівля використовує автоматизовані, попередньо запрограмовані торгові інструкції, які враховують такі змінні, як час, ціна та кількість, і надсилають невеликі блоки ордерів для виконання конкретних ордерів, наприклад, як виконати великі замовлення. Такі алгоритми створені для того, щоб трейдерам не доводилося постійно стежити за ринком або вручну розбивати великі замовлення на менші.. Ефективність алгоритмічної торгівлі залежить не лише від якості алгоритму, але й від особистісних якостей трейдера. Дисципліна, терпіння та здатність

дотримуватися розробленої стратегії є не менш важливими, ніж технічні знання. Важливу роль в управлінні реалізацією торговельної стратегії для відіграє оцінка ризиків та можливість їх мінімізації.

7. Запропоновано формулу успіху професійного трейдера, яка ґрунтується на ретельно розроблених торгових стратегіях та суворих правилах. Ці стратегії є результатом глибокого аналізу ринку, багаторазових тестів та адаптації до конкретних фінансових інструментів, історії торгівлі методом проб і помилок. Доволі часто досвід для трейдера супроводжується великим стресом та втратою власних коштів, купами часу аналізу та вивчення матеріалу, великій концентрації та спостережливості, вмінні реагувати та підлаштовуватись під зміни. Успішна торгова стратегія – це не просто набір випадкових рішень, а скоріше комплекс взаємопов'язаних елементів, які трейдер має правильно використовувати для досягнення високих результатів спекулянта.

8. Наведено рекомендації щодо розвитку персональних стратегій адаптації до змін у ринкових умовах. Завданням професійного трейдера правильно визначати фазу в якій знаходиться ринок, і відштовхуючих від своїх навичок та схильностей у торгівлі підібрати для себе оптимальну стратегію і тактику на дану фазу ринку. У деяких трейдерів краще виходить торгувати флетові ситуації, а під час трендового ринку такі трейдери втрачають кошти. Виходячи із того, що ринок постійно рухається і перебуває в одному із вище описаних станів, трейдерам потрібно вміти правильно визначати фазу ринку в якій зараз він перебуває, а також помічати зміни в стану ринку, тому що під час різних станів ринку працюють різні стратегії.

9. Запропоновано методи підвищення ефективності стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій. Трейдеру необхідно завести щоденник, журнал, де спекулянт буде вносити кожен свою ідею та торгову дію на ринку, а потім її аналізувати, збирати статистику. Аналіз статистики трейдера – це процес відслідковування угод і результатів, щоб трейдер міг проаналізувати свої вірні і провальні угоди на ринку, визначити свої помилки, і знайти області

для покращення своїх рішень. Кожен професійний трейдер веде торговий журнал угод і використовує його для збору й перегляду, аналізу результатів, та оцінки своїх слабких та сильних сторін. Це дозволяє налаштувати та покращити торгову стратегію і результати своєї торгівлі на великому проміжку часу. Іншим наступним фактором над яким трейдеру слід дуже клопітливо працювати та активно розвивати – є психологія і дисципліна. Психологія та дисципліна – відповідає за психологічну підготовку і контроль ментального здоров'я трейдера, а також за збереження емоційного балансу і керування ним під час торгівлі.

Отримані в процесі дослідження результати вирішують науково-практичне завдання, обґрунтуванні доцільності та ефективності використання певних стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій з метою отримання прибутку для підприємства, кваліфікованих інвесторів, трейдерів та учасників фінансових ринків. У результаті аналізу теоретичних джерел було розглянуто та встановлено сутність поняття інвестиції, визначено основні види, стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке інвестиції. Freedom broker. 2020. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopediia/post/shcho-take-investytsii-zvychainymy-slovamy>.
2. Бережна І.Ю. Поняття та роль інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку. *Науковий вісник ЧДІЕУ*, 2011. №1(9). С. 101-102.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. Київ: *Центр учбової літератури*, 2009. С. 472-473.
4. Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. Херсон: *ОЛДІ-ПЛЮС*, 2015. 668 с.
5. Мойсеєнко І.П. Інвестиційний аналіз конкурентних переваг підприємства. *Проблеми науки*. 2008. № 1. С. 97-98.
6. Основні види інвестицій та їх характеристики важлива підказка для інвестора. Leatso. URL: <http://ieatso.com.ua/osnovni-vidi-investitsij-ta-yih-harakteristiki-vazhliva-pidkazka-dlya-investora/>
7. Стригуль Л. С. Інвестиції: класифікаційний аспект. *Вісник ЧДТУ* : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. 2011. № 27 ч. 3. С. 117-121.
8. Поважний О.С., Орлова Н.С., Свечкіна А.Л. Цінні папери і фондовий ринок: навч. посіб. Львів: Манголія 2010, 2014. 361 с.
9. Дудяк Р.П. Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум. Львів : Манголія. 2006, 2009. С. 359-361.
10. Майстер А. В. Фондовий ринок: Теоретичні аспекти функціонування. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.33>
11. Пластун О.Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення. URL: [file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20(2).pdf) (дата

зверення: 08.07.2024).

12. Сохацька О.М. Біржова спекуляція: ретроспективний аналіз наукової думки. Наукові записки. Зб. наук. праць кафедри екон.аналізу ТАНГ(Тернопіль 2010).Тернопіль. Випуск №10 Частина 2. Економічна думка. С.127-134.

13. Нестеренко В., Болотова Т. Аналіз сучасних аспектів реалізації маркетингових заходів у біржовому підприємництві в Україні. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2021. № 27. С. 127-128. URL: <https://doi.org/10.30977/ppb.2226-8820.2021.27.128>

14. Сохацька О.М. Біржова справа. Т.: Карт-бланш. 2003. 602 с.

15. Солодкий М.О. Проблеми та напрями розвитку біржового товарного ринку в Україні. Ефективна економіка №10. 2017. С. 247-248.

16. Щепіна Т. Г. Аналіз сучасного стану біржового ринку в Україні. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури, 2015, №40. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/29361/1/038969000%20%281%29.pdf>

17. Офіційний вебпортал парламенту України. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

18. Кузьминчук Н.В. Терованесова Т.М. Бондаренко О.І. Тенденції розвитку біржового ринку в Україні : Етапи становлення. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.1>

19. Сорок другі економіко-правові дискусії. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет конференції. Львів. 2019. С 169-170.

20. Бекеш А.А. Перспективи розвитку ринків капіталу в Україні. Економічні дні 2024: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів (Київ,10 квітня 2024р.) Київ, НУБіП України – С. 241-242. URL : <https://drive.google.com/file/d/1f13sEF6LbiO2cLrdBQkPCtMiBlrdzpOi/view>

21. Бекеш А.А. Поняття стратегій і тактик біржових спекулятивних операцій. Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах

глобальних викликів: матеріали студентської науково-практичної конференції (Київ 9-10 листопада 2023 р.) Київ. НУБіП України – С. 171-172.
URL: https://drive.google.com/file/d/1G__mWYs4FnT_-eIGKI6GFN0t-ZUg4sdG/view

22. Офіційний вебпортал парламенту України. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

23. Слободяник А.М. Актуальність біржового ринку. *Економіка та управління національним господарством*. 2017. С. 107-108.

24. Ломоносов. Д.А. Економічні інновації. *Сутність поняття «стратегія» та його відмінності від тактики й оперативних дій*: зб. наук. пр. ІПРЕЕД НАН України. № 45: Одеса, 2011. С. 156-160.

25. Еволюція біржової торгівлі. Лекція 1 БС та ІТ. *Освітній портал*. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/281148/mod_resource/content/0/лекція%201.%20БСта%20ІТ.pdf

26. Солодкий М.О. Яворська В.О. Світовий біржовий ринок: сучасний стан та тенденції розвитку. *Агорсвіт* №13. 2013. С. 40-41.

27. A., Rjumohan. Munich Personal RePEc Archive. Stock Markets: An Overview and Literature Review URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/101855/1/MPRA_paper_101855.pdf (дата звернення: 14.06.2024).

28. Nikolaiychuk O. development of exchange trading: current state and prospects. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2022. P. 13–19. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-2](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-2)

29. Науменкова С.В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору. *Вісник Національного банку України*. № 12. 2011. С. 4-11.

30. Яворська В.О. Аналіз з торгівлі деривативами на міжнародних товарних і фондових біржах. *Інфраструктура ринку*. 2023. №75. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastruct75-10>

31. TradingView – Слідкуйте за ринками із будь якої точки світу. TradingView. URL: <https://ru.tradingview.com> (дата зверення: 05.05.2024).
32. Кравченко А. С. Сутність поняття «технічний аналіз» та його методи. Наукові горизонти. 2018. № 11. С. 28-31.
33. Паттерни форекс: найбільш ефективні графічні паттерни на форекс. LiteFinance. URL: <https://www.litefinance.org/ru/blog/for-professionals/100-samyh-effektivnyh-patternov-foreks/> (дата звернення: 23.07.2024).
34. Єлдер А. Основи біржової торгівлі: навчальний посібник для учасників торгів на світових ринках, 2006. 51 с.
35. Найман Є.Л. Мала Енциклопедія Трейдера: Dreambook, 2007. 130 с.
36. Chen J. What is EMA? How to Use Exponential Moving Average With Formula. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/e/ema.asp> (дата звернення: 30.07.2024).
37. Chen J. What Is the Support Level of a Stock and How Do You Trade It?. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/support.asp> (дата звернення: 30.07.2024).
38. Remesh A. Double Bottom Pattern: Definition, Formation, What It Indicates, Parts, and Trader's Thoughts. Strike. URL: <https://www.strike.money/technical-analysis/double-bottom-pattern> (дата звернення : 02.08.2024).
39. Murphy J. J. Technical Analysis of the Futures Markets: A Comprehensive Guide to Trading Methods and Applications 1st Printing Edition, Prentice Hall Press, 1986, 556 p.
40. Солодка О.О. Фундаментальний аналіз ринків базових активів похідних фінансових інструментів. м. Київ. *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*
41. Сохацька О.М. Панасюк В.М. Роговська Іщук. І. В. Вінницький С.І. 2022 Тернопіль, ЗУНУ, 2022. 19 с.

42. Найман Є. Майстер-трейдинг: Таємні матеріали, 2004. 26 с.
43. Murphy J. J. Technical Analysis of the Futures Markets: A Comprehensive Guide to Trading Methods and Applications 1st Printing Edition, Prentice Hall Press, 1986, 558 p.
44. Пейтел Є. Пейтел П. Internet-трейдинг. Повне керівництво: Time forex, 2003. 117 с.
45. Як трейдеру торгувати на новинах. TradingInfo. URL: <https://tradinginfo.club/як-трейдеру-торгувати-на-новинах/> (дата звернення: 06.08.2024).
46. Інноваційні тенденції біржової торгівлі. Вісник №4 (31). Науковий журнал «Вісник Університету «Україна». 2021. URL: <https://economics.com.ua/s70-innovaciyni-tendenciyi-birjovoyi-diyalnosti>
47. Біржові новації. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології. URL: https://studme.com.ua/1864061310683/finansy/birzhevy_e_novatsii.htm#729 (дата звернення 20.08.2024).
48. Thomson Reuters: Clarifying the complex. Thomson Reuters: Clarifying the complex. Thomson Reuters. URL: <https://www.thomsonreuters.com/en.html>
49. Любка О.В. Вплив фінансових інновацій на характер волатильності ринків фінансових активів. Інвестиції: практика та досвід. № 24. 2014. С. 34-38.
50. Слободяник А.М. Крижній В.Б. Алгоритмічний трейдинг на біржовому ринку : сутність та класифікація. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. С. 97-98.
51. Торгова стратегія в трейдингу. HUG'S. URL: <https://hugs.ua/blog/trading-strategy/> (дата звернення: 08.09.2024).
52. Бішко Ю. Що таке тренд у трейдингу, як визначити тренд? Bikotrading.pro. URL: <https://bikotrading.pro/shho-take-trend-v-treydingu> (дата звернення: 11.09.2024).